

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØEA
od 10. rujna 2020.¹

Predmet C-59/19

**Wikingerhof GmbH & Co. KG
protiv
Booking.com BV**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Pravosudna suradnja u građanskim i trgovačkim stvarima – Međunarodna nadležnost – Uredba (EU) br. 1215/2012 – Članak 7. točka 1. i članak 7. točka 2. – Posebna nadležnost u ‚stvarima povezanim s ugovorom‘ i ‚stvarima povezanim s deliktima ili kvazideliktima‘ – Pojmovi – Kvalifikacija tužbi zbog građanskopravne odgovornosti koje su podnijele ugovorne stranke – Tužba za utvrđivanje građanske odgovornosti koja se temelji na povredi pravila prava tržišnog natjecanja”

I. Uvod

1. Društvo Wikingerhof GmbH & Co. KG sklopilo je ugovor s društvom Booking.com BV kako bi se hotel kojim upravlja postavio na istoimenu internetsku platformu za rezervaciju smještaja. Međutim, Prvonavedeno društvo smatra da drugonavedeno društvo nalaže nepoštene uvjete hotelijerima koji su registrirani na njegovoj platformi, što predstavlja zlouporabu vladajućeg položaja kojom im se nanosi šteta.

2. U tom je kontekstu Wikingerhof podnio pred njemačkim sudom tužbu za propuštanje protiv društva Booking.com, koja se temelji na pravilima njemačkog prava u području tržišnog natjecanja. Tuženik u glavnom postupku ipak tvrdi da taj sud nije nadležan za odlučivanje o navedenoj tužbi. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka), kojem je u tom pogledu podnesen zahtjev za reviziju, pita Sud o tumačenju Uredbe (EU) br. 1215/2012 o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima² (u daljnjem tekstu: Uredba Bruxelles I.a).

3. U biti, sud koji je uputio zahtjev želi znati je li tužba kao što je ona koju je Wikingerhof podnio protiv društva Booking.com, koja se temelji na pravnim pravilima za koja se u nacionalnom pravu smatra da su povezana s deliktima, potpada pod „stvar povezana s deliktima ili kvazideliktima”³, u smislu članka 7. točke 2. te uredbe, u kojem bi slučaju sud pred kojim je pokrenut postupak mogao proglasiti da nije nadležan za tu odredbu, ili pak „stvar povezana s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. navedene uredbe s obzirom na činjenicu da su navodna protutržišna ponašanja koja prvo

1 Izvorni jezik: francuski

2 Uredba Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. i ispravci SL 2014., L 160, str. 40. i SL 2016., L 202, str. 57.)

3 U nastavku ovog mišljenja upotrebljavat ću izraz „stvari povezane s deliktima”.

društvo stavlja na teret drugom društvu počinjena u njihovu ugovornom odnosu, u kojem bi slučaju Wikingerhof svoju tužbu vjerojatno trebao, u skladu s potonjom odredbom, podnijeti nizozemskom sudu. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) stoga poziva Sud da pojasni sadržaj kategorija navedenih „stvari”, kao i međuodnos između tih kategorija.

4. Pitanja iznesena u prethodnoj točki nipošto nisu nova. U pogledu njih je prije tridesetak godina već donesena sudska praksa Suda⁴ koja je uvedena presudama Kalfelis⁵ i Handte⁶. Unatoč tomu, ostalo je nekoliko nejasnoća osobito u pogledu kvalifikacije određenih tužbi koje su na granici između predmetnih kategorija, kao što su tužbe zbog građanskopravne odgovornosti koje su podnijele ugovorne stranke. Te nejasnoće konkretno proizlaze iz presude Brogsitter⁷, u kojoj je Sud pokušao iznijeti apstraktnu metodu za klasificiranje potonjih tužbi, ali o čijem se točnom sadržaju često raspravlja u pravnoj teoriji i pred nacionalnim sudovima⁸.

5. Ovim je zahtjevom za prethodnu odluku stoga Sudu dana prilika da u velikom vijeću sažme tu sudska praksu i na taj način pojasni elemente koji su ostali nerazjašnjeni. To je dodatno opravdano time što se, od stupanja na snagu Uredbe (EZ) br. 593/2008 o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze⁹ (u daljnjem tekstu: Uredba Rim I) i Uredbe (EZ) br. 864/2007 o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze¹⁰ (u daljnjem tekstu: Uredba Rim II), rješenja koja je Sud utvrdio u području sudske nadležnosti odražavaju se u području sukoba zakona. Naime, te su uredbe u pogledu tog područja pandan članka 7. točaka 1. i 2. Uredbe Bruxelles I.a te tu regulatornu cjelinu treba, koliko god je to moguće, dosljedno tumačiti¹¹. K tomu, pojašnjenja koja će Sud iznijeti u pogledu tih općih pitanja pojasnit će konkretno pravila međunarodnog privatnog prava primjenjiva na tužbe za utvrđivanje građanske odgovornosti zbog povrede prava tržišnog natjecanja¹².

6. U ovom ću mišljenju općenito objasniti da uključivanje zahtjeva za utvrđivanje građanske odgovornosti u „stvari povezane s ugovorom” u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a ili „stvari povezane s deliktima” u smislu članka 7. točke 2. te uredbe ovisi o njezinu predmetu, odnosno o „ugovornoj” ili „deliktnoj” obvezi na kojoj se temelji i na koju se tužitelj poziva protiv tuženika. Ta se logika primjenjuje i na tužbe zbog građanskopravne odgovornosti koje su podnijele ugovorne stranke. Tako ću objasniti zašto je, u skladu s tim načelima, tužba za propuštanje, kao što je ona koju je Wikingerhof podnio protiv društva Booking.com, koja se temelji na povredi pravila u pravu tržišnog natjecanja, „stvar povezana s deliktima”, u smislu te odredbe.

4 Podsjećam da je Uredba Bruxelles I.a zamijenila Uredbu Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30., u daljnjem tekstu: Uredba Bruxelles I), koja je pak zamijenila Konvenciju o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, potpisanu u Bruxellesu 27. rujna 1968. (SL 1972., L 299, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 3., u daljnjem tekstu: Konvencija iz Bruxellesa). Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, tumačenje Suda koje se odnosi na odredbe Konvencije iz Bruxellesa i Uredbe Bruxelles I primjenjivo je na istovjetne odredbe Uredbe Bruxelles I.a. Konkretno, tumačenje Suda koje se odnosi na članak 5. točku 1. Konvencije iz Bruxellesa i članak 5. točku 1. Uredbe Bruxelles I također se primjenjuje na članak 7. točku 1. Uredbe Bruxelles I.a (vidjeti osobito presudu od 15. lipnja 2017., Kareda (C-249/16, EU:C:2017:472, t. 27.)). Usto, sudska praksa u pogledu članka 5. točke 3. prvih dvaju instrumenata primjenjuje se po analogiji na članak 7. točku 2. trećeg instrumenta (vidjeti osobito presudu od 17. listopada 2017., Bolagsupplysningen i Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, t. 24. i navedena sudska praksa)). Prema tome, u ovom ću se mišljenju radi praktičnosti pozivati samo na potonju uredbu, pri čemu ću bez razlike navoditi presude i mišljenja koji se odnose na instrumente koji su im prethodili.

5 Presuda od 27. rujna 1988. (189/87, EU:C:1988:459) (u daljnjem tekstu: presuda Kalfelis)

6 Presuda od 17. lipnja 1992. (C-26/91, EU:C:1992:268) (u daljnjem tekstu: presuda Handte)

7 Presuda od 13. ožujka 2014. (C-548/12, EU:C:2014:148) (u daljnjem tekstu: presuda Brogsitter)

8 Vidjeti u tom pogledu pitanja koja je Supreme court of the United-Kingdom (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine) nedavno postavio u predmetu u kojem je donesena presuda od 11. travnja 2019., Bosworth i Hurley (C-603/17, EU:C:2019:310), o kojima Sud naposljetku nije trebao odlučiti.

9 Uredba Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109. i ispravci SL 2015., L 66, str. 22. i SL 2019., L 149, str. 85.)

10 Uredba Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. (SL 2007., L 199, str. 40.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.)

11 Vidjeti uvodnu izjavu 7. uredbi Rim I i Rim II.

12 Podsjećam da se Direktivom 2014/104/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije (SL 2014., L 349, str. 1.) ne uređuju pitanja nadležnosti i mjerodavnog prava.

II. Pravni okvir

7. U uvodnoj izjavi 16. Uredbe Bruxelles I.a. navodi se:

„Pored domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove nadležnosti temeljene na uskoj povezanosti između suda i tužbe ili zbog olakšavanja pravilnog sudovanja. Postojanje uske povezanosti trebalo bi osigurati pravnu sigurnost i spriječiti mogućnost da tuženik bude tužen pred sudom države članice u vezi kojeg mu nije bilo moguće razumno predvidjeti. [...]”

8. Odjeljak 2. poglavlja II. te uredbe, naslovljen „Posebna nadležnost”, sadržava među ostalim članak 7. navedene uredbe. Tim se člankom, u njegovim točkama 1. i 2., određuje:

„Osoba s domicilom u državi članici može biti tužena u drugoj državi članici:

1. (a) u stvarima povezanim s ugovorom, pred sudom mjesta izvršenja konkretne obveze;
 - (b) za potrebe ove odredbe, te ako nije drukčije dogovoreno, mjesto izvršenja konkretne obveze je:
 - u slučaju prodaje robe, mjesto u državi članici u kojoj je roba dostavljena ili trebala biti dostavljena sukladno ugovoru,
 - u slučaju pružanja usluga, mjesto u državi članici u kojoj su usluge pružene ili trebale biti pružene sukladno ugovoru;
 - (c) ako se ne primjenjuje točka (b), primjenjuje se točka (a);
2. u stvarima povezanim s deliktima ili kvazideliktima pred sudom mjesta u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja[.]”

III. Glavni postupak, prethodno pitanje i postupak pred Sudom

9. Wikingerhof, društvo njemačkog prava sa sjedištem u Kroppu (Njemačka), upravlja hotelom koji se nalazi u saveznoj zemlji Schleswig-Holstein (Njemačka). Booking.com, sa sjedištem u Amsterdamu (Nizozemska), upravlja istoimenom internetskom platformom za rezervaciju smještaja.

10. Wikingerhof je u ožujku 2009. potpisao obrazac ugovora koji je predložio Booking.com. Tim se ugovorom određuje da su opći uvjeti poslovanja koje primjenjuje potonje društvo sastavni dio ugovora. Navedenim se ugovorom također određuje da njegovim potpisivanjem hotelijer potvrđuje da je primio jedan primjerak tih općih uvjeta poslovanja i potvrđuje da ih je pročitao i razumio te je s njima suglasan.

11. U općim uvjetima poslovanja društva Booking.com osobito se predviđa da to društvo hotelijerima registriranim na njegovoj platformi stavlja na raspolaganje internetski sustav, nazvan „Extranet”, koji im omogućuje da ažuriraju informacije o svojim objektima i da pristupe podacima o rezervacijama učinjenima putem te platforme. Osim toga, ti opći uvjeti poslovanja sadržavaju sporazum o nadležnosti kojim se, u pravilu, isključiva nadležnost daje sudovima u Amsterdamu za rješavanje sporova koji proizađu iz ugovora.

12. Booking.com nekoliko je puta izmijenio svoje opće uvjete poslovanja. Dopisom od 30. lipnja 2015. Wikingerhof je osporavao jednu od tih izmjena. Zatim je to društvo podnijelo Landgerichtu Kiel (Zemaljski sud u Kielu, Njemačka) tužbu za propuštanje protiv društva Booking.com, koja se temelji na povredi pravila u njemačkog prava tržišnog natjecanja¹³. U tom je slučaju Wikingerhof tvrdio da su mali hotelski poduzetnici poput njega primorani s društvom Booking.com sklopiti ugovor zbog njegova vladajućeg položaja na tržištu usluga posredovanja za hotele preko portala za rezervaciju hotelskog smještaja. Wikingerhof određene prakse društva Booking.com u vezi s posredovanjem kod rezervacije hotelskog smještaja vidi kao nepošteno ograničenje i zlouporabu tog položaja koja čini povredu prava tržišnog natjecanja. Wikingerhof je tako od tog suda zahtijevao da društvu Booking.com, pod prijetnjom zakonskih sankcija, zabrani da:

- na svojoj platformi cijenu koju je Wikingerhof odredio za svoj hotel, bez njegova prethodnog pristanka, navodi kao povoljniju cijenu ili cijenu s popustom,
- u cijelosti ili djelomično društvu Wikingerhof uskrati podatke za kontakt, koje su na navedenoj platformi ostavili gosti u njegovu hotelu i da od tog društva traži da te goste kontaktira samo preko funkcija za kontakt društva Booking.com, i
- da položaj hotela kojim upravlja Wikingerhof u rezultatima pretraživanja na toj platformi uvjetuje dodjelom provizije u iznosu više od 15 %.

13. Booking.com istaknuo je da Landgericht Kiel (Zemaljski sud u Kielu) nema međunarodnu i mjesnu nadležnost. Presudom od 27. siječnja 2017., taj je sud proglasio tužbu društva Wikingerhof nedopuštenom iz sljedećeg razloga. Konkretnije, smatrao je da je sporazum o nadležnosti sadržan u općim uvjetima poslovanja društva Booking.com, kojim se isključiva nadležnost daje sudovima u Amsterdamu, valjano sklopljen između stranaka, u skladu s člankom 25. Uredbe Bruxelles I.a, i da se primjenjuje na takvu tužbu.

14. U žalbenom postupku, Oberlandesgericht Schleswig (Visoki zemaljski sud u Schleswig, Njemačka) potvrdio je, u presudi od 12. listopada 2018., prvostupanjsku presudu, ali na temelju drukčijih obrazloženja. Taj je sud u biti smatrao da Landgericht Kiel (Zemaljski sud u Kielu) ne može svoju nadležnost temeljiti na pravilu „povezanom s deliktima” predviđenom u članku 7. točki 2. Uredbe Bruxelles I.a jer je tužba koju je podnio Wikingerhof „stvar povezana s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. te uredbe. Nadležnost suda pred kojim je pokrenut postupak nije se mogla utvrditi ni na temelju navedenog članka 7. točke 1. jer „mjesto izvršenja konkretne obveze” u smislu te odredbe nije u njegovu području nadležnosti¹⁴. Prema tome, žalbeni sud nije smatrao potrebnim odlučiti o tome je li sporazum o nadležnosti sadržan u općim uvjetima poslovanja društva Booking.com valjano sklopljen između stranaka glavnog postupka.

15. Wikingerhof je podnio reviziju protiv te presude pred Bundesgerichtshofom (Savezni vrhovni sud), koji je odobrio tu reviziju. U tom okviru, to društvo tvrdi da je žalbeni sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što na tužbu koju je podnijelo navedeno društvo nije primijenio pravilo o nadležnosti „u stvarima povezanim s deliktima” koje je predviđeno u članku 7. točki 2. Uredbe Bruxelles I.a.

13 Konkretnije, Wikingerhof je svoju tužbu temeljio na članku 33. Gesetza gegen Wettbewerbsbeschränkungen (Zakon za suzbijanje narušavanja tržišnog natjecanja) (u daljnjem tekstu: GWB), u vezi s člankom 102. UFEU-a, kao i člankom 18. i prvom rečenicom članka 19. stavcima 1. i 2. točki 2. GWB-a i, podredno, člankom 20. stavkom 1. GWB-a.

14 Naime, to bi mjesto odgovaralo sjedištu društva Booking.com, koje se nalazi u Amsterdamu i središte je u kojem se donose poslovne odluke tog društva.

16. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) napominje da se revizijom koja mu je podnesena ne osporava utvrđenje žalbenog suda da Landgericht Kiel (Zemaljski sud u Kielu) ne može biti nadležan na temelju članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a za rješavanje tužbe koju je podnio Wikingerhof. Pitanje valjanosti sporazuma o nadležnosti sadržanog u općim uvjetima poslovanja društva Booking.com također nije predmet te revizije¹⁵. Uspjeh navedene revizije stoga ovisi samo o tome može li takva tužba biti obuhvaćena člankom 7. točkom 2. te uredbe.

17. U tim je okolnostima Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Trebali li članak 7. točku 2. [Uredbe Bruxelles I.a] tumačiti na način da se u slučaju tužbe za propuštanje određenog ponašanja može primijeniti nadležnost suda mjesta u kojem je nastala štetna radnja, ako je moguće da je sporno ponašanje obuhvaćeno ugovornim odredbama, ali tužitelj ističe da se te odredbe temelje na tuženikovoju zloruporabi vladajućeg položaja?”

18. Zahtjev za prethodnu odluku od 11. prosinca 2018. Sud je zaprimio 29. siječnja 2019. Booking.com, češka vlada i Europska komisija podnijeli su pisana očitovanja Sudu. Wikingerhof, Booking.com i Komisija bili su zastupani na raspravi održanoj 27. siječnja 2020.

IV. Analiza

19. U pozadini su ovog predmeta tužbe zbog građanskopravne odgovornosti zbog povrede prava tržišnog natjecanja, koje su podnijele privatne stranke, koje su svojstvene onomu što se obično naziva „private enforcement”. Tužba koju je Wikingerhof podnio protiv društva Booking.com temelji se, konkretnije, na povredi njemačkih pravnih pravila kojima se, kao u članku 102. UFEU-a, zabranjuje zloruporaba vladajućeg položaja. Prvo društvo u biti tvrdi da drugo društvo zlorupotrebljava vladajući položaj koji navodno ima na tržištu usluga posredovanja za hotele preko portala za rezervaciju hotelskog smještaja time što nalaže nepoštene uvjete poslovanja¹⁶ malim hotelijerima registriranim na njegovoj platformi. U tom kontekstu, Sud nije pozvan da pojasni doseg navedenog članka 102. Suprotno tomu, postavlja mu se pitanje o pravilima nadležnosti koja se primjenjuju na takvu tužbu.

20. Sud je već presudio da su tužbe zbog građanskopravne odgovornosti koje se temelje na pravilima prava tržišnog natjecanja obuhvaćene pojmom „građanske i trgovačke stvari” u smislu članka 1. stavka 1. Uredbe Bruxelles I.a, zbog čega ulaze u materijalno područje primjene te uredbe¹⁷.

21. Člankom 4. stavkom 1. Uredbe Bruxelles I.a općenito se predviđa da nadležnost imaju sudovi države članice u kojoj tuženik ima domicil. U ovom slučaju nije sporno da je domicil društva Booking.com, u smislu te uredbe¹⁸, u Nizozemskoj i da Wikingerhof stoga nije mogao pokrenuti postupak pred njemačkim sudom na temelju te odredbe.

22. Međutim, Uredbom Bruxelles I.a predviđaju se i pravila kojima se, u određenim slučajevima, tužitelju omogućuje da tuženika tuži pred sudovima druge države članice¹⁹. Tom se uredbom, među ostalim, uređuje posebna nadležnost, u različitim „stvarima”, koja tužitelju nudi mogućnost da svoju tužbu podnese pred jednim dodatnim sudom ili više njih.

15 U svakom slučaju, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, na to pitanje valja odgovoriti negativno jer taj sporazum ne ispunjava uvjete predviđene u članku 25. stavcima 1. i 2. Uredbe Bruxelles I.a.

16 Vidjeti u pravu Unije članak 102. drugi stavak točku (a) UFEU-a.

17 Vidjeti osobito presude od 23. listopada 2014., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, t. 23. do 38.) i od 29. srpnja 2019., Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, t. 24.). Iako se te presude odnose na povredu prava tržišnog natjecanja Unije, rješenje koje iz njih proizlazi nameće se i za tužbe koje se temelje na povredi nacionalnih pravila u tom području. Naime, izvor predmetnih pravila u tom pogledu nije relevantno.

18 Vidjeti članak 63. Uredbe Bruxelles I.a.

19 Vidjeti članak 5. stavak 1. Uredbe Bruxelles I.a.

23. Takva posebna nadležnost postoji, konkretno, u „stvarima povezanim s ugovorom” i u „stvarima povezanim s deliktima”. U pogledu tužbi iz prve kategorije, člankom 7. točkom 1. Uredbe Bruxelles I.a tužitelju se omogućuje da pokrene postupak pred sudom „mjesta izvršenja konkretne obveze”. U pogledu tužbi iz druge kategorije, člankom 7. točkom 2. te uredbe predviđa se da se one mogu podnijeti pred sudom „mjesta u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja”.

24. Moguće nadležnosti koje se nude tužitelju stoga ovise o kvalifikaciji predmetne tužbe. Međutim, u ovom se slučaju stranke u glavnom postupku spore oko toga u koju od kategorija koje se navode u prethodnoj točki treba uključiti tužbu koju je podnio Wikingerhof. Uspjeh prigovora nenadležnosti koji je istaknuo Booking.com naime ovisi o toj kvalifikaciji: dok „mjesto u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja”, u smislu članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a, može biti u nadležnosti njemačkog suda pred kojim je podnositelj revizije u glavnom postupku pokrenuo postupak²⁰, u žalbenom je postupku utvrđeno da to nije slučaj s „mjestom izvršenja konkretne obveze”, u smislu članka 7. točke 1. te uredbe²¹.

25. Kao što to napominje sud koji je uputio zahtjev, iz sudske prakse proizlazi da su, načelno, tužbe zbog građanskopravne odgovornosti koje se temelje na povredi pravila prava tržišnog natjecanja „stvari povezane s deliktima”, u smislu članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a²².

26. Međutim, tužba o kojoj je riječ u ovom predmetu posebna je jer su je *podnijele ugovorne stranke* i jer su navodna protutržišna ponašanja koja Wikingerhof stavlja na teret društvu Booking.com *počinjena u njihovu ugovornom odnosu* zato što obuhvaćaju činjenicu da je drugo društvo u okviru tog odnosa prvom društvu odredilo nepoštene poslovne uvjete. Uostalom, moguće je da su određena ili čak sve²³ osporavane prakse obuhvaćene odredbama općih uvjeta poslovanja primjenjivima na predmetni ugovor. Stoga u takvim okolnostima treba utvrditi ima li „ugovorna” kvalifikacija prednost pred „deliktnom” kvalifikacijom za potrebe Uredbe Bruxelles I.a.

27. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) smatra da na to pitanje valja odgovoriti negativno. Kao Wikingerhof i Komisija, slažem se s tim mišljenjem. Suprotno stajalište koje zagovaraju Booking.com i češka vlada odražava, prema mojem mišljenju, nejasnoće koje u sudskoj praksi Suda postoje u pogledu razgraničenja između „stvari povezanih s ugovorom” i „stvari povezanih s deliktima”. Kao što sam to naveo u uvodu ovog mišljenja, ovaj predmet pruža Sudu dobru priliku da sažme tu sudsku praksu i razriješiti te nejasnoće. Stoga ću podsjetiti na bitne smjernice (odjeljak A) prije nego što ću konkretnije ispitati kvalifikaciju tužbi zbog građanskopravne odgovornosti koje su podnijele ugovorne stranke

20 Ističem da se od Suda nije tražilo da tumači kriterij nadležnosti predviđen u članku 7. točki 2. Uredbe Bruxelles I.a. Samo ću podsjetiti da se, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, izraz „mjesto u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja” odnosi kako na mjesto gdje je nastala šteta tako i na mjesto uzročnog događaja zbog kojeg je nastala ta šteta. Stoga, kad se ta dva mjesta ne preklapaju, tuženika se može tužiti, prema izboru tužitelja, pred sudom jednog od tih dvaju mjesta (vidjeti osobito presude od 30. studenoga 1976., Bier (21/76, EU:C:1976:166, t. 24. i 25.), kao i od 29. srpnja 2019., Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, t. 25. i navedena sudska praksa)). Što se tiče tužbi za utvrđivanje odgovornosti zbog povreda prava tržišnog natjecanja, mjesto uzročnog događaja, u području zloporabe, odgovara mjestu gdje je taj zabranjeni sporazum definitivno bio sklopljen (vidjeti presudu od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, t. 43. do 50.)) i, u području zloporabe vladajućeg položaja, mjestu gdje je počinjena zloporaba (vidjeti presudu od 5. srpnja 2018., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, t. 52.)). U pogledu mjesta nastanka štete, u sudskoj praksi Suda važnost se daje mjestu tržišta na kojem je počinjeno protutržišno ponašanje i u odnosu na koje žrtva tvrdi da je pretrpjela štetu (vidjeti presude od 5. srpnja 2018., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, t. 37. do 43.) i od 29. srpnja 2019., Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, t. 27. do 37.)).

21 Sudu nije postavljeno pitanje ni o tumačenju tog kriterija. Samo ću podsjetiti da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, kako bi se utvrdilo „mjesto izvršenja konkretne obveze” u smislu članka 7. točke 1. podtočki (a) Uredbe Bruxelles I.a, treba utvrditi obvezu koja odgovara ugovornom pravu na kojem se temelji tužiteljeva tužba i ocijeniti, u skladu s pravom primjenjivim na tu obvezu, mjesto u kojem je ta obveza izvršena ili je treba izvršiti (vidjeti osobito presude od 6. listopada 1976., Industrie Tessili Italiana Como (12/76, EU:C:1976:133, t. 13.) i De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, t. 13.)). Autonomni kriterij tog „mjesta izvršenja” ipak je predviđen u članku 7. točki 1. podtočki (b) te uredbe za ugovore o prodaji robe i ugovore o pružanju usluga. U tom okviru, Sud autonomno i činjenično utvrđuje mjesto izvršenja ugovora, zajedno sa svim obvezama, pri čemu daje veću važnost njegovim odredbama (vidjeti osobito presude od 3. svibnja 2007., Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262; od 23. travnja 2009., Falco Privatstiftung i Rabitsch (C-533/07, EU:C:2009:257), kao i od 25. veljače 2010., Car Trim (C-381/08, EU:C:2010:90)).

22 Vidjeti osobito presude od 23. listopada 2014., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, t. 28.); od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, t. 43.), kao i od 5. srpnja 2018., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, t. 51.).

23 Wikingerhof i Booking.com ne slažu se po tom pitanju. Tom ću se pitanju konkretno vratiti u odjeljku C ovog mišljenja.

(odjeljak B). U tom ću okviru iznijeti određena razmišljanja započeta u mojem mišljenju u predmetu *Bosworth i Hurley*²⁴. Naposljetku, u okviru analize koja proizlazi iz navedene sudske prakse primijenit ću na slučaj tužbe zbog odgovornosti koja se temelji na povredi pravila prava tržišnog natjecanja, kao što je tužba koju je u ovom slučaju Wikingerhof podnio protiv društva Booking.com (odjeljak C).

A. Bitne smjernice sudske prakse Suda u pogledu „stvari povezanih s ugovorom” i „stvari povezanih s deliktima”

28. Uvodno, valja podsjetiti da se u Uredbi Bruxelles I.a ne navodi definicija „stvari povezanih s ugovorom”, iz članka 7. točke 1. te uredbe, ili „stvari povezanih s deliktima”, predviđena u njezinu članka 7. točke 2. Sadržaj tih kategorija ipak nije očit. Iako ti pojmovi odražavaju dobro poznate građanskopravne institute „ugovor” i „delikt”, razgraničenja između njih razlikuju se među državama članicama. K tomu, među različitim jezičnim verzijama navedene uredbe postoje znatna odstupanja u pogledu jedne²⁵ i druge²⁶ odredbe.

29. U tom je kontekstu Sud nekoliko puta presudio da su „stvari povezane s ugovorom” i „stvari povezane s deliktima” u smislu Uredbe Bruxelles I.a autonomni pojmovi prava Unije koje treba tumačiti prije svega upućivanjem na sustav i ciljeve navedene uredbe, i to kako bi se u svim državama članicama zajamčila ujednačena primjena pravila o nadležnosti predviđena u toj uredbi²⁷. Uključivanje zahtjeva u jednu od kategorija stoga ne ovisi, konkretno, o rješenjima koja su predviđena nacionalnim pravom suda pred kojim je pokrenut postupak (ili *lex fori*).

30. Što se tiče *sustava* Uredbe Bruxelles I.a, Sud je nekoliko puta presudio da se taj sustav temelji na općem pravilu o nadležnosti sudova države članice tuženikova domicila, koje je predviđeno u članku 4. stavku 1. te uredbe, i da posebna nadležnost iz članka 7. navedene uredbe čini odstupanje od tog općeg pravila koje kao takvo treba strogo tumačiti²⁸.

31. Što se tiče *ciljeva* Uredbe Bruxelles I.a, valja podsjetiti da se općenito pravilima o nadležnosti predviđenim tom uredbom nastoji osigurati pravna sigurnost i, u tom okviru, ojačati pravna zaštita osoba s domicilom na državnom području država članica. U tom pogledu ta pravila trebaju biti što je moguće više predvidiva: tužitelj treba moći lako utvrditi sudove pred kojima može pokrenuti postupak, a tuženik treba moći razumno predvidjeti sudove pred kojima može biti tužen. K tomu, navedenim se pravilima nastoji osigurati dobro sudovanje²⁹.

24 C-603/17, EU:C:2019:65 (u daljnjem tekstu: moje mišljenje u predmetu *Bosworth i Hurley*)

25 Izraz „*matière contractuelle*” („stvari povezane s ugovorom”), upotrijebljen u francuskoj verziji Uredbe Bruxelles I.a, kojoj odgovaraju, među ostalim, španjolska, talijanska, portugalska, rumunjska, finska i danska verzija te uredbe, relativno je širokog značenja. Suprotno tomu, izraz u engleskoj jezičnoj verziji („*in matters relating to a contract*”), kojim su se vodile, među ostalim, bugarska, hrvatska, nizozemska ili pak švedska verzija, zahtijevaju postojanje ugovora, pri čemu je dovoljna sama poveznica između tog ugovora i tužbe. Njemačka je jezična verzija pak znatno preciznija i stoga zahtjevnija od ostalih verzija („*wenn ein Vertrag oder Ansprüche aus einem Vertrag den Gegenstand des Verfahrens bilden*”).

26 Konkretno, njemačka, španjolska, talijanska, hrvatska i rumunjska verzija odgovaraju francuskoj verziji. Engleska im je verzija slična („*in matters relating to tort, delict or quasi-delict*”). U nizozemskoj se verziji („*ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad*”) izričito upućuje na koncept deliktних obveza. Portugalska je verzija („*Em matéria extracontratual*”) šireg značenja jer se odnosi na sve izvanugovorne obveze. Naposljetku, danska („*i sager om erstatning uden for kontrakt*”), finska („*sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan*”) i švedska verzija („*om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden*”) odražavaju pojam tužbe za naknadu štete u slučaju nepostojanja ugovora.

27 Vidjeti u pogledu pojma „stvari povezane s ugovorom” osobito presude od 22. ožujka 1983., *Peters Bauunternehmung* (34/82, EU:C:1983:87, t. 9. i 10.), kao i od 4. listopada 2018., *Feniks* (C-337/17, EU:C:2018:805, t. 38. i navedena sudska praksa). Vidjeti u pogledu pojma „stvari povezane s deliktima” osobito presude *Kalfelis* (t. 15. i 16.), kao i od 17. listopada 2017., *Bolagsupplysningen i Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, t. 25. i navedena sudska praksa).

28 Vidjeti osobito presude *Kalfelis* (t. 19.); od 27. listopada 1998., *Réunion européenne i dr.* (C-51/97, EU:C:1998:509, t. 16.), kao i od 4. listopada 2018., *Feniks* (C-337/17, EU:C:2018:805, t. 37.).

29 Vidjeti osobito presude od 19. veljače 2002., *Besix* (C-256/00, EU:C:2002:99, t. 26.) i od 10. travnja 2003., *Pugliese* (C-437/00, EU:C:2003:219, t. 16.).

32. Posebna nadležnost u „stvarima povezanim s ugovorom” i „stvarima povezanim s deliktima”, predviđena u članku 7. točki 1. odnosno u članku 7. točki 2. Uredbe Bruxelles I.a, vodi se osobito ciljem blizine, kojim se nastoje ispuniti dva zahtjeva iz prethodne točke. U tom je pogledu Sud nekoliko puta presudio da je mogućnost koja se tim odredbama nudi tužitelju uvedena uzimajući u obzir to da u „stvarima” na koje se odnose te odredbe postoji posebno bliska veza između tužbe i suda od kojeg se može tražiti da odluči o toj tužbi radi postupovne ekonomije³⁰. Naime, u „stvarima povezanim s ugovorom”, sud „mjesta izvršenja konkretne obveze” smatra se najprimjerenijim za odlučivanje, među ostalim, zbog blizine spora i radi lakšeg izvođenja dokaza. U „stvarima povezanim s deliktima” isto vrijedi za sud „mjesta u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja”³¹. Postojanje te uske povezanosti trebalo bi osigurati pravnu sigurnost i spriječiti mogućnost da tuženik bude tužen pred sudom u vezi kojeg mu nije bilo moguće razumno predvidjeti.

33. S obzirom na ta opća razmatranja, Sud je, u skladu s razvojem svoje sudske prakse, izveo autonomne definicije „stvari povezanih s ugovorom” i „stvari povezanih s deliktima”. Te ću definicije zasebno ispitati u dva pododjeljka koji slijede u nastavku.

1. Definicija „stvari povezanih s ugovorom” u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a

34. Prvi pokušaj definicije „stvari povezanih s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a, Sud je iznio u presudi Handte, prema kojoj se taj pojam „ne može tumačiti na način da se odnosi na situaciju u kojoj ne postoji nikakva obveza koju je jedna strana slobodnom voljom preuzela prema drugoj strani”³².

35. Sud je tu definiciju potkrijepio u presudi Engler³³. Polazeći od utvrđenja da je za primjenu navedenog članka 7. točke 1. nužno utvrditi postojanje obveze s obzirom na to da se sudska nadležnost na temelju te odredbe zasniva prema mjestu u kojemu je „obveza koja je predmet postupka” izvršena ili treba biti izvršena, Sud je presudio da primjena navedene odredbe „podrazumijeva utvrđenje pravne obveze koju je jedna osoba slobodnom voljom preuzela prema drugoj osobi i na kojoj se temelji tužiteljeva tužba”³⁴.

36. Iz te definicije, koja je sada ustaljena u sudskoj praksi Suda, proizlaze dva kumulativna uvjeta³⁵: zahtjev potpada pod „stvar povezana s ugovorom” u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a jer se (1) odnosi na „ugovornu obvezu”, koja se tumači kao „pravna obveza koju je slobodnom voljom preuzela jedna osoba prema drugoj”³⁶ i jer se (2) taj zahtjev, konkretnije, temelji na toj „obvezi”.

30 Vidjeti uvodnu izjavu 16. Uredbe Bruxelles I.a. Vidjeti osobito i presude od 6. listopada 1976., *Industrie Tessili Italiana Como* (12/76, EU:C:1976:133, t. 13.); od 20. veljače 1997., *MSG* (C-106/95, EU:C:1997:70, t. 29.), kao i od 17. listopada 2017., *Bolagsupplysningen i Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, t. 26.).

31 Vidjeti u pogledu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a presudu od 19. veljače 2002., *Besix* (C-256/00, EU:C:2002:99, t. 30. i 31.), kao i navedenu sudsku praksu te u pogledu članka 7. točke 2. te uredbe, presudu od 17. listopada 2017., *Bolagsupplysningen i Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, t. 26. i 27.), kao i navedena sudska praksa).

32 Presuda *Handte*, t. 15.

33 Presuda od 20. siječnja 2005. (C-27/02, EU:C:2005:33)

34 Presuda od 20. siječnja 2005., *Engler* (C-27/02, EU:C:2005:33, t. 45. i 51.)

35 Vidjeti osobito presude od 28. siječnja 2015., *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, t. 39.), kao i od 5. prosinca 2019., *Ordre des avocats du barreau de Dinant* (C-421/18, EU:C:2019:1053, t. 25. i 26.).

36 Sud je taj pojam prenio u Uredbu *Rim I*, u skladu s ciljem dosljednosti u tumačenju uredbi Bruxelles I.a, *Rim I* i *Rim II* (vidjeti točku 5. ovog mišljenja). Stoga, prema ustaljenoj praksi Suda, pojam „ugovorna obveza”, u smislu Uredbe *Rim I*, označava „pravnu obvezu koju je jedna osoba slobodnom voljom preuzela prema drugoj osobi”. Vidjeti presudu od 21. siječnja 2016., *ERGO Insurance i Gjensidige Baltic* (C-359/14 i C-475/14, EU:C:2016:40, t. 44.).

37. Što se tiče *prvog uvjeta*, Sud je pojasnio da „ugovorne obveze” prije svega uključuju obveze koje proizlaze³⁷ iz ugovora³⁸ odnosno, u biti, suglasnost volja između dvije osobe³⁹. Zatim, Sud je u „stvari povezane s ugovorom” po analogiji uključio odnose koji su slični ugovorima pod uvjetom da stvaraju „uske veze kakve” postoje između ugovornih stranaka. Isto vrijedi, među ostalim, za odnose između udruge i njezinih članova te odnose među članovima te udruge⁴⁰, odnose među dioničarima društva te odnose između dioničara i društva koje su osnovali⁴¹, odnos između direktora društva i društva kojim upravlja, kako je predviđen u pravu trgovačkih društava⁴², ili pak za obveze koje suvlasnici nekretnine imaju, u skladu sa zakonom, u odnosu na skupštinu suvlasnika⁴³. Naposljetku, budući da se primjenom članka 7. stavka 1. Uredbe Bruxelles I.a „ne zahtijeva sklapanje ugovora”, nego samo „utvrđivanje postojanja obveze”⁴⁴, Sud je presudio da „stvari povezane s ugovorom” uključuju i obveze koje ne proizlaze iz takve suglasnosti volja, nego iz svojevoljne jednostrane obveze jedne osobe prema drugoj. To je osobito slučaj s obećanjem nagrade koje poduzetnik daje potrošaču⁴⁵ i obvezama koje avalist mjenice ima u odnosu na vjerovnika te mjenice⁴⁶.

38. Ukratko, Sud utvrđuje „blaže” tumačenje pojma „ugovorna obveza”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a⁴⁷. To bi utvrđenje na prvi pogled moglo biti iznenađujuće s obzirom na ustaljenu sudsku praksu da tu odredbu treba strogo tumačiti. Zapravo, prema mojem mišljenju, taj zahtjev Sudu samo zabranjuje da odstupi od jasnog teksta navedene odredbe i da mu da širi smisao od onog koji se zahtijeva njegovim ciljem⁴⁸. Dakle, smatram da je opravdano tumačiti kategoriju „stvari povezanih s ugovorom” na način da uključuje institute slične ugovorima, radi međunarodnog dobrog sudovanja⁴⁹.

39. Što se tiče *drugog uvjeta*, iz sudske prakse Suda proizlazi da tužba nije obuhvaćena „stvarima povezanim s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a, samo zato što se, izravno ili neizravno, odnosi na „ugovornu obvezu”. K tomu, ta se tužba treba temeljiti na takvoj obvezi. Primjena te odredbe stoga ovisi, kao što je to Sud nedavno presudio, o „predmetu tužbe”⁵⁰. Drugim riječima, tužitelj se treba pozvati na takvu obvezu kako bi opravdao navedeni zahtjev⁵¹.

37 Prema mojem mišljenju, Sud je pod tom formulacijom podrazumijevao obveze koje postoje *zbog ugovora*. Naime, ugovorne obveze istodobno su obveze koje su odredile stranke u ugovoru i obveze koje se zakonom nalažu, dispozitivno ili imperativno, za tu vrstu ugovora. U svakom slučaju, *primarni izvor* obveza je zakon jer te obveze imaju obvezujući učinak među strankama samo ako je taj učinak predviđen zakonom (vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (bilješka 50.)).

38 Vidjeti osobito presude od 6. listopada 1976., De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, t. 14. i 16.), od 15. lipnja 2017., Kareda (C-249/16, EU:C:2017:472, t. 30.), kao i od 7. ožujka 2018., fliightright i dr. (C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2018:160, t. 59.). Treba smatrati da su sve obveze koje proizlaze iz ugovora „preuzete slobodnom voljom” a da pritom nije potrebno da je dužnik svaku od tih obveza pojedinačno preuzeo. Pristankom na sklapanje ugovora, stranke prihvaćaju sve obveze koje proizlaze iz preuzimanja tih obveza.

39 Vidjeti osobito presudu od 11. srpnja 2002., Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436, t. 49.). Nedavno je Sud izjednačio s ugovorom „prešutni ugovorni odnos” (vidjeti presudu od 14. srpnja 2016., Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, t. 24. do 27.)).

40 Vidjeti presudu od 22. ožujka 1983., Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, t. 13.).

41 Vidjeti presudu od 10. ožujka 1992., Powell Duffryn (C-214/89, EU:C:1992:115, t. 16.).

42 Vidjeti presudu od 10. rujna 2015., Holterman Ferho Exploitation i dr. (C-47/14, EU:C:2015:574, t. 53. i 54.).

43 Vidjeti presudu od 8. svibnja 2019., Kerr (C-25/18, EU:C:2019:376, t. 27. do 29.).

44 Vidjeti osobito presudu od 17. rujna 2002., Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, t. 22.) i od 8. svibnja 2019., Kerr (C-25/18, EU:C:2019:376, t. 23.).

45 Vidjeti presudu od 20. siječnja 2005., Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, t. 53.).

46 Vidjeti presudu od 14. ožujka 2013., Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, t. 48. i 49.).

47 Vidjeti u tom smislu presudu od 20. siječnja 2005., Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, t. 48.).

48 Vidjeti po analogiji presudu od 14. prosinca 1977., Sanders (73/77, EU:C:1977:208, t. 17. i 18.) i od 26. ožujka 1992., Reichert i Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, t. 25.). Vidjeti i mišljenje nezavisnog odvjetnika F. G. Jacobsa u predmetu Gabriel (C-96/00, EU:C:2001:690, t. 44. do 46.).

49 Vidjeti u tom smislu Minois, M., *Recherche sur la qualification en droit international privé des obligations*, LGDJ, Pariz, 2020., str. 174. do 180.

50 Presude od 7. ožujka 2018., fliightright i dr. (C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2018:160, t. 61.); od 4. listopada 2018., Feniks (C-337/17, EU:C:2018:805, t. 48.), kao i od 26. ožujka 2020., Primera Air Scandinavia (C-215/18, EU:C:2020:235, t. 44.)

51 Vidjeti u tom smislu presudu od 8. ožujka 1988., Arcado (9/87, EU:C:1988:127, t. 12. i 13.). Ta je ideja izražena na različite načine u presudi od 6. listopada 1976., De Bloos (14/76, EU:C:1976:134): „konkretna ugovorna obveza” (točka 11.), „obveza [...] koja odgovara ugovornom pravu na kojem se temelji tužiteljeva tužba” (točka 13.) ili pak „obveza [...] koja odgovara ugovornom pravu na temelju kojeg se opravdava tužba” (točka 15. i izreka). Vidjeti i mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Bobeka u spojenim predmetima fliightright i dr. (C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2017:787, t. 54.).

40. Tim uvjetom Sud, prema mojem mišljenju pravilno, ograničava primjenu pravila o nadležnosti u „stvarima povezanim s ugovorom” predviđenog u članku 7. točki 1. Uredbe Bruxelles I.a na zahtjeve koji su *ugovorne prirode*, odnosno zahtjeve koji se, u biti, prije svega odnose na pitanja ugovornog prava⁵² ili, drugim riječima, pitanja iz područja mjerodavnog prava (takozvani „*lex contractus*”), u smislu Uredbe Rim I⁵³. Sud jednako tako, u skladu s ciljem blizine na kojem se ta odredba temelji, osigurava da nadležni sud u biti odlučuje o sličnim pitanjima⁵⁴. Konkretnije, Sud jamči unutarnju dosljednost u „stvarima povezanim s ugovorom”, kako je u pogledu pravila o nadležnosti predviđena u članku 7. točki 1. i u pogledu sukoba zakona u Uredbi Rim I⁵⁵.

41. Konkretnije, ta dva uvjeta osobito ispunjavaju tužbe za prisilno izvršenje „ugovorne obveze”⁵⁶ ili tužbe za utvrđivanje građanske odgovornosti ili za raskid ugovora zbog neizvršenja takve obveze⁵⁷ i stoga su „stvar povezana s ugovorom” u smislu članka 7. točke 1. U svim tim slučajevima predmetna obveza odgovara „ugovornom pravu” kojim se opravdava zahtjev. Utvrđivanje njegove osnovanosti podrazumijeva da sud pred kojim je pokrenut postupak treba u biti odlučiti o pitanjima ugovorne prirode, kao što su sadržaj predmetne obveze, način na koji je treba izvršiti, posljedice njezina neizvršenja itd.⁵⁸. „Stvar povezana s ugovorom” uključuje i tužbe radi proglašenja ništavosti ugovora ako se takva tužba temelji na povredi njegovih pravila o sklapanju te se za sud odnosi na odlučivanje o valjanosti „ugovornih obveza” koje iz proizlaze iz tog ugovora⁵⁹. Za više detalja o pojmu „stvari povezane s ugovorom”, upućujem na opširnu pravnu teoriju o tom pitanju⁶⁰.

2. Definicija pojma „stvari povezane s deliktima” u smislu članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a

42. Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, iz njegove presude Kalfelis, pojam „stvari povezane s deliktima”, u smislu članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a obuhvaća „svaki zahtjev koji je usmjeren na utvrđivanje građanske odgovornosti tuženika i koji se ne odnosi na „stvari povezane s ugovorom”” u smislu članka 7. točke 1. te uredbe⁶¹.

52 Vidjeti u tom smislu mišljenje nezavisnog odvjetnika H. Mayrasa u predmetu *Industrie Tessili Italiana Como* (12/76, neobjavljeno, EU:C:1976:119, Zb., str. 1489.) i mišljenje nezavisnog odvjetnika F. G. Jacobsa u predmetu *Engler* (C-27/02, EU:C:2004:414, t. 44.). Budući da se članak 7. točka 1. Uredbe Bruxelles I.a ne primjenjuje samo na ugovore, time mislim na sva pravna pravila kojima se nalažu obveze zbog svojevoljne obveze jedne osobe prema drugoj.

53 Uostalom, u članku 12. Uredbe Rim I netakativno se navode pitanja obuhvaćena *lexom contractusom* koja, prema mojem mišljenju, pružaju relevantne naznake za utvrđivanje je li zahtjev „stvar povezana s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a. Vidjeti po analogiji presudu od 8. ožujka 1988., *Arcado* (9/87, EU:C:1988:127, t. 15.).

54 To ne znači da će nadležni sud nužno primijeniti vlastito pravo. Naime, sud koji je nadležan na temelju članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a ne preklapa se nužno sa zakonom koji se određuje na temelju odredbi Uredbe Rim I. To ne znači ni da će nadležni sud u pogledu glavne stvari nužno primijeniti ugovorno pravo kako bi odlučio o pitanjima koja su mu upućena. Naime, pitanje koje se smatra „ugovornim”, u smislu instrumenata međunarodnog privatnog prava Unije, može se, u primjenjivom materijalnom pravu, smatrati deliktima itd.

55 Vidjeti u tom smislu *Minois, M., op. cit.*, str. 174. i 180. do 186. Iako materijalno područje primjene članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a tako odgovara materijalnom području primjene Uredbe Rim I, ona se ne preklapaju u potpunosti. Na primjer, dok se navedeni članak 7. točka 1. primjenjuje na određene tužbe iz prava trgovačkih društava (vidjeti sudsku praksu navedenu u bilješkama 41. i 42. ovog mišljenja), člankom 1. stavkom 2. točkom (f) Uredbe Rim I iz područja primjene te uredbe isključuju se pitanja obuhvaćena tim pravom.

56 Vidjeti osobito tužbe o kojima je riječ u predmetima u kojima su donesene presude od 15. siječnja 1987., *Shenavai* (266/85, EU:C:1987:11, t. 2. i 18.), od 8. ožujka 1988., *Arcado* (9/87, EU:C:1988:127, t. 12.), kao i od 29. lipnja 1994., *Custom Made Commercial* (C-288/92, EU:C:1994:268, t. 2. i 11.).

57 Vidjeti osobito tužbe o kojima je riječ u predmetima u kojima su donesene presude od 6. listopada 1976., *De Bloos* (14/76, EU:C:1976:134, t. 3. i 14.) i od 8. ožujka 1988., *Arcado* (9/87, EU:C:1988:127, t. 13.).

58 Vidjeti u tom pogledu članak 12. stavak 1. točke (a) do (c) Uredbe Rim I.

59 Vidjeti presudu od 20. travnja 2016., *Profit Investment SIM* (C-366/13, EU:C:2016:282, t. 54. i 58.). U tom pogledu, iz članka 10. stavka 1. Uredbe Rim I proizlazi da se na pitanje o postojanju i o valjanosti ugovora primjenjuje *lex contractus*.

60 Vidjeti, među ostalim, *Gaudemet-Tallon, H., Compétence et exécution des jugements en Europe*, LGDJ, Pariz, 4. izdanje, 2010., str. 165. do 177.; *Briggs, A., Civil Jurisdiction and Judgments*, Informa Law, Oxon, 2015., 6. izdanje, str. 209. do 220.; *Niboyet, M.-L. i Geoffroy de la Pradelle, G., Droit international privé*, LGDJ, Issy-les-Moulineaux, 5. izdanje, 2015., str. 346. i 347.; *Calster (van), G., European Private International Law*, Hart Publishing, Oxford, 2016., str. 136. do 139.; *Magnus, U. i Mankowski, P., Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Otto Schmidt, Köln, 2016., str. 162. do 189.; *Hartley, T., Civil Jurisdiction and Judgments in Europe – The Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Choice of Court Convention*, Oxford University Press, Oxford, 2017., str. 107. do 114. i *Minois, M., op. cit.*

61 Vidjeti osobito presude *Kalfelis* (t. 18.); od 1. listopada 2002., *Henkel* (C-167/00, EU:C:2002:555, t. 36.), kao i od 12. rujna 2018., *Löber* (C-304/17, EU:C:2018:701, t. 19.).

43. Iz te definicije proizlaze dva kumulativna uvjeta: jedan, *pozitivan*, prema kojem zahtjev treba utvrditi građansku odgovornost tuženika i, drugi, *negativan*, prema kojem se taj zahtjev ne smije uključiti u „stvar povezanu s ugovorom”.

44. *Prvi uvjet* odnosi se na predmet zahtjeva. Njegov cilj načelno treba biti pravno obvezati tuženika da prestane s ponašanjem koje može prouzročiti štetu, kao što je slučaj sa zahtjevom za propuštanje kao što je onaj koji je Wikingerhof podnio u ovom slučaju, ili da nadoknadi štetu ako je ona nastala, kao što je slučaj sa zahtjevom za naknadu štete⁶².

45. Međutim, Sud ovdje ponovno utvrđuje „blaže” tumačenje tog uvjeta. Naime, deklaratorne tužbe, kojima tužitelj nastoji pravno utvrditi da je tuženik povrijedio zakonsku obvezu, ili pak negativna deklaratorna tužba, kojom tužitelj nastoji utvrditi da nije počinio radnje ili ih propustio učiniti, čime se utvrđuje njegova deliktna odgovornost u odnosu na tuženika, također može biti obuhvaćena člankom 7. točkom 2. Uredbe Bruxelles I.a⁶³.

46. *Drugi uvjet*, prema mojem mišljenju, odražava uvjet koji je Sud utvrdio u svojoj sudskoj praksi u pogledu „stvari povezanih s ugovorom”. Ovdje je također potrebno utvrditi „predmet” zahtjeva za utvrđenje odgovornosti. Kako bi bio „stvar povezana s deliktima”, taj se zahtjev mora temeljiti ne na „obvezi pravno preuzetoj slobodnom voljom”, nego na „deliktnoj obvezi”, odnosno na nesvojevoljnoj obvezi koja postoji a da tuženik nije imao namjeru preuzeti bilo kakvu obvezu u odnosu na tužitelja i koja proizlazi iz *štetne radnje* koja se sastoji od povrede obveze koja je za svakog zakonom propisana⁶⁴. Tim uvjetom Sud u skladu s ciljem blizine na kojem se temelju članak 7. točka 2. Uredbe Bruxelles I.a, jamči da sud nadležan za delikte odlučuje samo o zahtjevima deliktne prirode, to jest onima na kojima se u biti prije svega temelje pitanja koja se odnose na pravila prava koja obuhvaćaju te obveze. Također jamči unutarnju dosljednost u „stvarima povezanim s deliktima”, kako je u pogledu pravila o nadležnosti predviđena u tom članku 7. točki 2. i u pogledu sukoba zakona u Uredbi Rim II⁶⁵.

47. Stoga se ne može smatrati, kao što se to ponekad tvrdi, da je članak 7. točka 2. Uredbe Bruxelles I.a samo „rezidualna” odredba koja obuhvaća sve zahtjeve koji nisu „stvari povezane s ugovorom” u smislu članka 7. točke 1. te uredbe. Naprotiv, postoje zahtjevi koji nisu obuhvaćeni nijednom od tih dviju odredbi jer se temelje na obvezama koje nisu ni „ugovorne” ni „deliktne”⁶⁶.

62 Vidjeti osobito presude od 26. ožujka 1992., Reichert i Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, t. 19. i 20.); od 1. listopada 2002., Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, t. 41.), kao i od 12. rujna 2018., Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, t. 21.).

63 Vidjeti presudu od 5. veljače 2004., DFDS Torline (C-18/02, EU:C:2004:74, t. 19. do 28.) odnosno presudu od 25. listopada 2012., Folien Fischer i Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, t. 41. do 54.).

64 Vidjeti u tom smislu presude od 17. rujna 2002., Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, t. 25. i 27.); od 18. srpnja 2013., ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, t. 35. do 38.), kao i od 21. travnja 2016., Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, t. 37. i 50.). Vidjeti i mišljenje nezavisnog odvjetnika F. G. Jacobsa u predmetu Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, t. 59.).

65 Naime, prema sudskoj praksi Suda, „izvanugovorna obveza” u smislu Uredbe Rim II jest obveza koja proizlazi iz protupravnog postupanja, neopravdanog bogaćenja, posloводства bez naloga ili predugovorne odgovornosti (vidjeti presudu od 21. siječnja 2016., ERGO Insurance i Gjensidige Baltic (C-359/14 i C-475/14, EU:C:2016:40, t. 45. i 46.)). Međutim, ističem da, iako su „deliktne obveze” obuhvaćene člankom 7. točkom 2. Uredbe Bruxelles I.a okosnica Uredbe Rim II, područje primjene potonje uredbe ipak je šire jer ne obuhvaća samo izvanugovorne obveze nastale iz protupravnog ponašanja, nego i izvanugovorne obveze koje proizlaze iz kvaziugovora kao što su neopravdanog bogaćenje ili posloводство bez naloga (vidjeti članak 2. stavak 1. Uredbe Rim II).

66 Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika C. C. Gulumana u predmetu Reichert i Kockler (C-261/90, neobjavljeno, EU:C:1992:78, Zb., str. 2169.); mišljenje nezavisnog odvjetnika F. G. Jacobsa u predmetu Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, t. 55. i 57.), kao i mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Bobeka u predmetu Feniks (C-337/17, EU:C:2018:487, t. 98.). Kao što je to tvrdio Wikingerhof, to je slučaj, prema mojem mišljenju, zahtjeva za povrat u prijašnje stanje koja se temelji na neopravdanom bogaćenju ako ne proizlazi iz ništavosti ugovora (vidjeti presudu od 20. travnja 2016., Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, t. 55.)) jer se takav zahtjev temelji na obvezi koja ne proizlazi iz štetne radnje (vidjeti u tom smislu mišljenje nezavisnog odvjetnika N. Wahla u predmetu Siemens Aktiengesellschaft Österreich (C-102/15, EU:C:2016:225, t. 54. do 75.).

48. Osim toga, Sud je presudio da članak 7. točka 2. Uredbe Bruxelles I.a obuhvaća velik broj različitih vrsta odgovornosti⁶⁷, u slučaju postojanja ili nepostojanja povrede itd. Osim tužbi za utvrđivanje građanske odgovornosti zbog povrede prava tržišnog natjecanja, koje su već navedene, među ostalim su obuhvaćeni zahtjevi za utvrđivanje odgovornosti zbog nelojalne konkurencije⁶⁸, povrede prava intelektualnog vlasništva⁶⁹ ili pak zbog štete uzrokovane neispravnim proizvodima⁷⁰. Ovdje također, za više detalja o pojmu „stvari povezane s deliktima”, upućujem na opširnu pravnu teoriju o tom pitanju⁷¹.

B. Kvalifikacija tužbi zbog građanskopravne odgovornosti koje su podnijele ugovorne stranke u svrhu Uredbe Bruxelles I.a

49. Iz prethodnih razmatranja proizlazi da su određene tužbe zbog građanskopravne odgovornosti „stvari povezane s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a, dok su druge takve tužbe „stvari povezane s deliktima”, u smislu članka 7. točke 2. te uredbe. Iz toga proizlazi i da, s teorijskog stajališta, uključivanje takve tužbe u jednu od tih dviju kategorija ovisi o njezinu predmetu, koji je obveza na kojoj se ta tužba temelji. Ako ta obveza proizlazi iz ugovora ili drugog oblika svojevoljne obveze jedne osobe prema drugoj, tužba je „ugovorna”. Suprotno tomu, ako predmetna obveza proizlazi iz povrede obveze propisane zakonom koja je za svakog propisana neovisno o bilo kakvoj svojevoljnoj obvezi, tužba je „deliktna”⁷².

50. Međutim, kada su dvije osobe povezane ugovorom i jedna od njih podnese zahtjev za utvrđenje građanske odgovornosti, protiv druge osobe, u praksi se može pokazati osjetljivim razlikovati „stvari povezane s ugovorom” i „stvari povezane s deliktima”.

51. U tom pogledu, takav zahtjev nije nužno „stvar povezana s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a⁷³. Moguće je da postoje „deliktne” zahtjevi među strankama ugovora. To je lako zamislivo za tužbe koje nemaju nikakve veze s ugovorom koji povezuje stranke⁷⁴, na koje se očito primjenjuje članak 7. točka 2. te uredbe.

52. Stvari su manje jasne kada je, kao što je to slučaj u glavnom predmetu, tužba na određeni način povezana s ugovorom, osobito zato što se odnosi na štetnu radnju uzrokovanu prilikom njegovog izvršenja. U tom kontekstu, konkretno je moguće da navedena štetna radnja istodobno čini neizvršenje „ugovorne obveze” i povredu obveze koja je zakonom propisana za svakog. Stoga postoji stjecaj odgovornosti ili, drugim riječima, postojanje istodobne „ugovorne” i „deliktne” obveze, pri čemu obje mogu biti predmetom zahtjeva⁷⁵.

67 Presuda od 30. studenoga 1976., Bier (21/76, EU:C:1976:166, t. 18.)

68 Vidjeti osobito presudu od 21. prosinca 2016., Concurrence (C-618/15, EU:C:2016:976) i članak 6. stavak 1. Uredbe Rim II.

69 Vidjeti osobito, u području autorskog prava, presude od 22. siječnja 2015., Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28) i od 3. travnja 2014., Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215), kao i članak 8. Uredbe Rim II.

70 Vidjeti osobito presudu od 16. srpnja 2009., Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475) i članak 5. Uredbe Rim II.

71 Vidjeti osobito Gaudemet-Tallon, H., *op. cit.*, str. 217. do 219.; Briggs, A., *op. cit.*, str. 238. do 250.; Calster (van), G., *op. cit.*, str. 144. do 147.; Magnus, U., i Mankowski, P., *op. cit.*, str. 262. do 276., kao i Hartley, T., *op. cit.*, str. 125. do 126.

72 Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika F. G. Jacobsa u predmetu Handte (C-26/91, neobjavljeno, EU:C:1992:176, t. 16.) i moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 67.).

73 Vidjeti u tom smislu presudu Brogsitter, t. 23.

74 Na primjer, ako bankar i njegov klijent imaju prebivalište u istoj zgradi te prvonavedena osoba tuži drugonavedenu osobu za uznemiravanje susjeda.

75 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 68.).

53. Broj situacija u kojima ista štetna radnja može dovesti do takvog stjecaja razlikuje se među nacionalnim pravnim sustavima, ovisno o načinu na koji shvaćaju ugovornu odgovornost i deliktну odgovornost⁷⁶. Međutim, tužbe zbog građanskopravne odgovornosti iznesene u točki 48. ovog mišljenja, povreda prava tržišnog natjecanja, činjenice koje se odnose na nepošteno tržišno natjecanje, šteta uzrokovana neispravnim proizvodima, povreda prava intelektualnog vlasništva, mogu potpadati pod takav stjecaj odgovornosti ako su ih podnijele ugovorne stranke.

54. Na primjer, ako dobavljač odbije svojem distributeru prodati robu, to može činiti ne samo zloporabu vladajućeg položaja, nego i povredu obveza koje proizlaze iz njihova okvirnog ugovora, kao što je Wikingerhof pravilno naveo. Isto bi vrijedilo za situaciju u kojoj dobavljač daje prednost svojoj mreži na štetu distributera, pri čemu to ponašanje može istodobno činiti povredu ugovora, takvu zloporabu ili pak nepošteno tržišno natjecanje⁷⁷. Osim toga, neispravnost proizvoda, koji je prodao njegov proizvođač, koja je kupcu uzrokovala štetu može biti obuhvaćena deliktnom odgovornošću, na temelju povrede obveze u pogledu sigurnosti proizvoda, i ugovornom odgovornošću, na temelju povrede ugovorne obveze da se isporuči ispravan proizvod ili čak povrede ugovorne obveze sigurnosti. Naposljetku, kada nositelj ugovora o licenci koji se odnosi na upotrebu djela zaštićenog autorskim pravom prekoračuje ograničenja te licencije, ta štetna radnja može istodobno činiti povredu autorskog prava, s obzirom na to da se licencijom povređuju isključiva prava njegova suugovaratelja, i povredu tog ugovora⁷⁸.

55. U slučaju takvih stjecaja odgovornosti, određeni nacionalni pravni sustavi, među kojima su englesko i njemačko pravo, prepuštaju tužitelju izbor hoće li svoj zahtjev temeljiti na deliktnoj odgovornosti ili na ugovornoj odgovornosti, ovisno o tome što je najviše u skladu s njegovim interesima⁷⁹, ili će čak „kumulirati” zahtjeve koji imaju ta dva temelja⁸⁰.

56. Suprotno tomu, drugim se pravnim sustavima, među kojima su francusko i belgijsko pravo, predviđa pravilo o podjeli odgovornosti, tzv. pravilo „nekumulativnosti”, kojim se izbor ne prepušta tužitelju: svoju tužbu tužitelj ne može temeljiti na deliktnoj odgovornosti kada štetna radnja koja je predmet tužbe čini i neizvršenje ugovorne obveze. Drugim riječima, u tim se sustavima „ugovornoj odgovornosti daje prednost u odnosu na deliktну odgovornost”⁸¹.

57. U okviru Uredbe Bruxelles I.a, treba utvrditi utječe li i, po potrebi u kojoj mjeri, tužiteljeva odluka da se, u pogledu iste štetne radnje, poziva na deliktну odgovornost i/ili ugovornu odgovornost njegova suugovaratelja na primjenjivo pravilo o nadležnosti⁸². U tom ću pogledu podsjetiti na rješenja koja je Sud dosad primijenio u svojoj sudskoj praksi (pododjeljak 1) prije nego što ispitam tumačenje koje se, prema mojem mišljenju, nameće u tom pogledu (pododjeljci 2 i 3).

76 Naime, u svim nacionalnim sustavima nije isto područje ugovorne odgovornosti i deliktne odgovornosti, tako da preklapanja između tih dviju odgovornosti nisu jednako učestala. Ta moguća preklapanja osobito su česta, na primjer, u francuskom pravu. S jedne strane, ugovorna odgovornost široko se tumači osobito jer se u sudskoj praksi Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska) nastoje ugovorom obuhvatiti obveze sigurnosti i obavještavanja, u kojima se odražavaju opće dužnosti propisane zakonom, kao i obveze izvedene iz uvjeta o izvršenju ugovora u dobroj vjeri. S druge strane, deliktна odgovornost također je širokog značenja s obzirom na to da se pravila u tom području mogu primjenjivati na sve štetne radnje koje su moguće u društvu. Vidjeti u tom pogledu Ancel, P., „Le concours de la responsabilité délictuelle et de la responsabilité contractuelle”, Responsabilité civile et assurances, br. 2, veljača 2012., spis 8, t. 2. do 11.

77 Vidjeti predmet u kojem je donesena presuda od 24. listopada 2018., Apple Sales International i dr. (C-595/17, EU:C:2018:854).

78 Vidjeti predmete u kojima su donesene presude od 18. travnja 2013., Komisija/Systran i Systran Luxembourg (C-103/11 P, EU:C:2013:245); od 3. travnja 2014., Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215), kao i od 18. prosinca 2019., IT Development (C-666/18, EU:C:2019:1099).

79 U materijalnom pravu država članica, ugovorne i deliktne odgovornosti mogu podlijegati različitim sustavima u pogledu tereta dokazivanja, uvjeta naknade štete, zastare itd. Stoga može biti u interesu tužitelja da odabere jednu ili drugu mogućnost. Vidjeti osobito moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (bilješka 51.).

80 Vidjeti u pogledu engleskog prava Fentiman, R., *International Commercial Litigation*, Oxford University Press, Oxford, 2. izdanje, 2015., str. 177., 178. i 279. Takvim se kumuliranjem ne ostvaruje pravo na dvostruku naknadu za istu štetu. Suprotno tomu, tužitelj povećava svoje šanse za dobivanje tražene naknade.

81 Vidjeti presudu od 18. prosinca 2019., IT Development (C-666/18, EU:C:2019:1099, t. 23.) i Gout, O., „Le cumul des responsabilités contractuelle et extracontractuelle en droit belge et en droit français: de la genèse des règles aux perspectives d'évolution”, u Van den Haute, E., *Le droit des obligations dans les jurisprudences française et belge*, Bruylant, Bruxelles, 2013., str. 123. – 146.

82 Isto se pitanje postavlja, u okviru uredbi Rim I i Rim II, pri utvrđivanju mjerodavnog prava jer se tim uredbama predviđaju različiti kriteriji za uključivanje ovisno o tome je li obveza „ugovorna”, u smislu prve uredbe, ili „izvanugovorna”, u smislu druge uredbe.

1. Rješenja koja je Sud dosad primijenio

58. Sud je prvi put razmatrao to pitanje u presudi Kalfelis. U predmetu u kojem je donesena ta presuda, pojedinac je pokrenuo postupak protiv svoje banke kako bi ishodio naknadu štete koju je pretrpio u okviru burzovnih transakcija i u tu svrhu postavio kumulativne zahtjeve, pri čemu se pozivao na različita njemačka pravna pravila, od kojih se neka odnose na ugovornu odgovornost, druga na deliktну odgovornost, a ostala, naposljetku, na stjecanje bez osnove, koje je kvaziugovorne prirode. Osobito se postavlja pitanje je li sud koji je na temelju članka 5. točke 3. Konvencije iz Bruxellesa, koji je postao članak 7. točka 2. Uredbe Bruxelles I.a, nadležan za odlučivanje o zahtjevima na temelju deliktne odgovornosti također usto bio nadležan i u pogledu ugovornog i kvaziugovornog temelja.

59. U svojem mišljenju, nezavisni odvjetnik M. Darmon predložio je da pravilo o nadležnosti u „stvarima povezanim s ugovorom” obuhvaća sve tužbe, uključujući zahtjeve koji imaju deliktne i kvaziugovorne pravne temelje, i to kako bi se racionalizirala nadležnost i spor usmjerio nadležnom sudu, koji je, prema mišljenju nezavisnog odvjetnika, u najboljoj mogućnosti shvatiti njegov kontekst i sve posljedice spora⁸³.

60. Sud u tom pogledu nije slijedio mišljenje tog nezavisnog odvjetnika. Točno je da je, kao što sam to naveo u točki 42. ovog mišljenja, presudio da pojam „stvari povezane s deliktima” obuhvaćaju sve zahtjeve koji se temelje na odgovornosti tuženika i koji nisu uključeni u „stvari povezane s ugovorom”. Međutim, Sud je odmah pojasnio, upućivanjem na odstupaću prirodu pravila o posebnoj nadležnosti, „da sud koji je prema [članku 7. točki 2. Uredbe Bruxelles I.a] nadležan za odlučivanje o dijelu [tužbe] koji se temelji na deliktnoj osnovi, nije nadležan za odlučivanje o drugim dijelovima te tužbe koji se temelje na osnovama koje nisu deliktne”⁸⁴.

61. Iako je taj odgovor malo dvosmislen, Sud u presudi Kalfelis nije namjeravao članku 7. točki 1. Uredbe Bruxelles I.a dati prednost u odnosu na njezin članak 7. točku 2. Naprotiv, Sud je smatrao da se tužba zbog odgovornosti u pogledu iste štetne radnje može podnijeti pred sudom nadležnim za ugovore i/ili pred sudom nadležnim za delikte, ovisno o pravnim temeljima na koje se poziva tužitelj, odnosno o materijalnim pravnim pravilima na koje potonji tužitelj upućuje u svojoj tužbi. Stoga, kada su u okviru iste tužbe postavljeni kumulativni zahtjevi, u kategoriju „stvari povezanih s ugovorom” ili „stvari povezanih s deliktima” ne treba uključiti tužbu u cijelosti, nego svaki od tih zahtjeva ovisno o njegovom temelju jer isti zahtjev/temelj ne može istodobno pripadati dvjema kategorijama⁸⁵. U tom okviru, sud nadležan za ugovore može odlučivati o zahtjevima koji imaju iste ugovorne temelje, dok sud nadležan za delikte može odlučivati o onima koji imaju deliktne temelje. Osim toga, nijedan od tih sudova nema dodatnu nadležnost odlučivati o tome što nije njegovo „područje”⁸⁶.

62. Ističem da za potrebe Uredbe Bruxelles I.a ne treba prihvatiti kvalifikaciju u nacionalnom pravu za materijalna pravna pravila tog nacionalnog prava koja tužitelj navodi. U fazi nadležnosti sud pred kojim je pokrenut postupak uostalom još nije utvrdio mjerodavno pravo. Stoga nije sigurno hoće li se u sporu odlučivati o tim pravilima. Materijalna pravila na koja se tužitelj poziva u potporu svojoj tužbi ipak pružaju potrebne naznake za utvrđivanje obilježja „obveze”, u autonomnom smislu te riječi, na koju se poziva tužitelj. Kao što to proizlazi iz točke 49. ovog mišljenja, upravo tu „obvezu”, s obzirom na njezina obilježja, treba, u skladu s kriterijima koje je Sud utvrdio u svojoj sudskoj praksi, kvalificirati u

83 Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Darmona u predmetu Kalfelis (189/87, neobjavljeno, EU:C:1988:312, t. 25. do 30.).

84 Presuda Kalfelis (t. 19.). Prema mojem mišljenju, iz rasuđivanja koje je slijedio Sud nedvojbeno proizlazi da je i obrnuto točno: sud koji je na temelju članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a nadležan odlučivati o „ugovornim” zahtjevima nije nadležan odlučivati o dodatnim zahtjevima koji imaju izvanugovorne temelje.

85 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 74.); Hess, B., Pfeiffer, T., Schlosser, P, *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*, JLS/CA/2005/03, 2007., t. 192., kao i Zogg, S., „Accumulation of Contractual and Tortious Causes of Action Under the Judgments Regulation”, *Journal of Private International Law*, 2013., sv. 9., br. 1., str. 39. do 76., osobito str. 42. – 43.

86 Na pitanje dodatne nadležnosti vratit ću se u točki 112. i sljedećim točkama ovog mišljenja.

kategoriju „stvari povezanih s ugovorom” ili „stvari povezanih s deliktima” te ona, na taj način, određuje primjenjivo pravilo na taj zahtjev⁸⁷. Kada tužitelj postavi kumulativne zahtjeve koji se temelje na materijalnim pravnim pravilima različite prirode, on se potencijalno poziva na te dvije vrste „obveza”⁸⁸, koje su u nadležnosti različitih sudova.

63. Ukratko, sudska nadležnost, na temelju Uredbe Bruxelles I.a, za odlučivanje o tužbi zbog odgovornosti podnesenoj između ugovornih stranaka može se razlikovati s obzirom na materijalna pravna pravila na koja se poziva tužitelj. Uostalom, napominjem da je Sud u presudi Melzer⁸⁹, koja se odnosi na sličan zahtjev, primijenio taj pristup. U toj je presudi samo protumačio pravilo o nadležnosti u „stvarima povezanim s deliktima” na koje se pozvao tuženik, kao što je to od njega zatražio nacionalni sud, a da nije ispitao nadležnost u „stvarima povezanim s ugovorom” zato što se predmetni zahtjev „temelji samo na pravu o deliktnoj odgovornosti”⁹⁰.

64. Međutim, Sud je ponovno ispitao tu problematiku u presudi Brogsitter. U predmetu u kojem je donesena ta presuda, prodavatelj satova, s prebivalištem u Njemačkoj, sklopio je ugovor s urarskim majstorom, koji je tada imao prebivalište u Francuskoj, u pogledu razvoja satnog mehanizma koji je prodavatelj trebao staviti u prodaju. Istodobno sa svojom djelatnošću koju je obavljao za prodavatelja, urarski majstor razvijao je druge satne mehanizme koje je za vlastiti račun stavljao u prodaju. Budući da je smatrao tu da se tom istodobnom djelatnošću povređuje obveza ekskluzivnosti koja proizlazi iz ugovora, prodavatelj je protiv svojeg suugovaratelja pokrenuo postupak pred njemačkim sudovima. U tom okviru prodavatelj je zahtijevao prestanak spornih djelatnosti te dosuđivanje naknade štete, postavljajući zahtjeve na temelju, kumulativno, ugovorne i deliktne odgovornosti, konkretnije na pravila njemačkog prava u području nepoštenog tržišnog natjecanja i odgovornosti zbog povrede. Budući da nije htio podijeliti spor prema pravnim osnovama na koje se pozivao tužitelj, nacionalni sud pitao je Sud kako bi, u smislu Uredbe Bruxelles I.a, trebalo kvalificirati zahtjeve koji imaju deliktne temelj s obzirom na ugovor koji je obvezivao stranke.

65. Budući da je za polazišnu točku uzeo *dictum* presude Kalfelis, prema kojem „stvari povezane s deliktima” obuhvaćaju sve zahtjeve koji se temelje na odgovornosti tuženika i koji nisu uključeni u „stvari povezane s ugovorom”, Sud je smatrao da je za uključivanje predmetnih zahtjeva u jednu od tih kategorija potrebno provjeriti „jesu li oni, neovisno o svojoj kvalifikaciji u nacionalnom pravu, ugovorne naravi”⁹¹.

66. Prema mišljenju Suda, to se može smatrati „ako se sporno ponašanje može smatrati povredom ugovornih obveza, kako ih je moguće utvrditi s obzirom na predmet ugovora”. Sud je u tom pogledu pojasnio da će: „[t]akav [...] slučaj *a priori* biti onda kad je tumačenje ugovora koji obvezuje tuženika i tužitelja nužno za utvrđivanje dopuštenosti ili pak nedopuštenosti ponašanja koje tužitelj zamjera

87 Naime, obveza ne postoji u pravnoj praznini. Ta obveza proizlazi iz činjenične situacije koja, na temelju jednog prava ili više njih, uzrokuje određene pravne posljedice. Predmetna činjenična situacija i pravne posljedice koje uzrokuje teško se mogu razmotriti neovisno o relevantnim pravnim pravilima te se ispitivanjem tih pravila može utvrditi priroda predmetne obveze. Vidjeti House of Lords (Vrhovni sud, Ujedinjena Kraljevina) (Lord Millet), *Agnew v Länsförsäkringsbolagens AB*, [2001.] 1 AC 223, t. 264.; Bollée, S., „La responsabilité extracontractuelle du cocontractant en droit international privé”, u d'Avout, L., Bureau, D., Muir-Watt, H., *Mélanges en l'honneur du professeur Bernard Audit – Les relations privées internationales*, LGDJ, Issy-les-Moulineaux, 2014., str. 119. do 135., osobito str. 132 – 133.; Scott, A., „The Scope of ‘Non-Contractual Obligations’”, u Ahern, J., Binchy, W., *The Rome II Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations*, Martinus Nijhoff Publishers, 2009., str. 57. – 83., osobito str. 58. – 62., kao i Minois, M., *op. cit.*, str. 129. – 130. Sud često primjenjuje takvu metodu, koja obuhvaća materijalna pravila koja se ističu kako bi se utvrdila obilježja obveze koju treba kvalificirati. Vidjeti osobito presude od 26. ožujka 1992., Reichert i Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, t. 17. do 19.); od 18. srpnja 2013., ÓFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, t. 35. i 36.), kao i od 21. travnja 2016., Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, t. 27. i 37.).

88 Na sličan način, u sukobima zakona, isti štetni događaj može se razmotriti s obzirom na dvije različite obveze, „ugovorne” obveze u smislu Uredbe Rim I, i „izvanugovorne” obveze u smislu Uredbe Rim II.

89 Presuda od 16. svibnja 2013. (C-228/11, EU:C:2013:305)

90 Presuda od 16. svibnja 2013., Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, t. 21.). Vidjeti u tom smislu i presude od 3. travnja 2014., Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, t. 16. do 21.) i od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, t. 43.). Vidjeti i na nacionalnoj razini Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud), 27. svibnja 2008., [2009.] IPRax, str. 150. – 151., kao i Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska), prvo građansko vijeće, 26. listopada 2011., br. 10-17.026.

91 Presuda Brogsitter (t. 20. i 21.)

tuženik”. Stoga je na sudu koji je uputio zahtjev da „utvrd[i] imaju li tužbe koje je podnio tužitelj [...] za cilj odštetni zahtjev za koji se razumno može uzeti da proizlazi iz povrede prava i obveza iz ugovora koji povezuje stranke [...], pa bi stoga uzimanje u obzir tog ugovora bilo nužno radi rješavanja tužbe”⁹².

67. Presuda Brogsitter, prema mojem mišljenju, odražava određeni preokret u pristupu primijenjenom u presudi Kalfelis. Naime, čini se da je Sud promijenio metodu kvalifikacije zahtjeva u svrhu Uredbe Bruxelles I.a. Sud se nije usredotočio na materijalna pravna pravila na koja se tužitelj pozvao u svojoj tužbi te se čini da je htio utvrditi objektivniju kvalifikaciju činjenica.

68. Međutim, točan doseg presude Brogsitter je neizvjestan. Otvoreno i apstraktno rasuđivanje u toj presudi može se naime tumačiti na dva načina.

69. U skladu s prvim tumačenjem presude Brogsitter, koje ću ocijeniti „maksimalističkim”, „test” koji proizlazi iz te presude temeljio bi se na tvrdnji da zahtjev potpada pod „stvar povezana s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a, „ako se sporno ponašanje može smatrati povredom ugovornih obveza”. Tu bi tvrdnju trebalo shvatiti na način da zahtjev koji ima deliktan temelj treba uključiti u tu „stvar” ako se odnosi na štetnu radnju koja bi (također) mogla činiti povredu „ugovorne obveze”. Konkretno, sud pred kojim je pokrenut postupak trebao bi provjeriti bi li tužitelj hipotetski mogao podnijeti svoj zahtjev na temelju povrede ugovornih obveza, što bi podrazumijevalo da treba ispitati postoje li činjenično moguće povezanosti između navodne štetne radnje i sadržaja tih obveza. Iz toga bi slijedilo da bi, u svim situacijama u kojima ista štetna radnja može istodobno činiti delikt i povredu nekog ugovora, „ugovorna” kvalifikacija imala prednost pred „deliktnom” kvalifikacijom u svrhu te uredbe⁹³.

70. U skladu s drugim tumačenjem presude Brogsitter, koje ću ocijeniti „minimalističkim”, „test” koji proizlazi iz te presude zapravo bi se temeljio na tvrdnji prema kojoj zahtjev potpada pod „stvar povezana s ugovorom” u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a kad je „tumačenje ugovora koji obvezuje tuženika i tužitelja nužno za utvrđivanje dopuštenosti ili pak nedopuštenosti ponašanja koje tužitelj zamjera tuženiku”. Sud bi tako namjeravao kvalificirati kao „ugovorne” zahtjeve podnesene na deliktan temelju, čija se osnovanost ocjenjuje s obzirom na sadržaj ugovornih obveza koje povezuju stranke postupka⁹⁴.

71. Ta dvosmislenost nije razriješena kasnijom sudskom praksom Suda, u kojoj su u biti samo ponovljeni određeni ulomci presude Brogsitter a da nisu dodatno objašnjeni⁹⁵. Prema mojem mišljenju, Sud je u ovom predmetu dužan pojasniti svoju sudsku praksu u pogledu mogućih stjecaja odgovornosti. Naime, na njemu je da u tom pogledu utvrdi jasne i predvidive kriterije kako bi se izbjegla svaka moguća pravna nesigurnost u pogledu stranaka.

92 Presuda Brogsitter, točke 24., 25. odnosno 26.

93 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 80.). Vidjeti s obzirom na to tumačenje presude Brogsitter osobito Briggs, A., *op. cit.*, str. 217. do 219., 239. i 247. do 250., kao i Haftel, B., „Absorption du délictuel par le contractuel, application du Règlement (CE) n° 44/2001 à une action en responsabilité délictuelle”, *Revue critique de droit international privé*, 2014., br. 4, str. 863.

94 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 88.). Vidjeti s obzirom na to tumačenje presude Brogsitter i mišljenje nezavisnog odvjetnika P. Cruza Villalóna u predmetu Holterman Ferho Exploitatie i dr. (C-47/14, EU:C:2015:309, t. 48.); mišljenje nezavisne odvjetnice J. Kokott u predmetu Granarolo (C-196/15, EU:C:2015:851, t. 14. i 18.); Court of Appeal (Žalbeni sud, Ujedinjena Kraljevina), 19. kolovoza 2016., *Peter Miles Bosworth, Colin Hurley v Arcadia Petroleum Ltd & Others*, [2016.] EWCA Civ 818, t. 66.; Weller, M., „EuGH: Vertragsrechtliche Qualifikation vertragsakzessorischer Ansprüche” LMK 2014, 359127, kao i Hartley, T., *op. cit.*, str. 108. i 109.

95 Vidjeti osobito presude od 10. rujna 2015., Holterman Ferho Exploitatie i dr. (C-47/14, EU:C:2015:574, t. 32. i 71.) i od 14. srpnja 2016., Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, t. 21.).

72. Ističem da izazovi u rješavanju potencijalnih stjecaja odgovornosti nisu nužno isti u materijalnom pravu⁹⁶ i u međunarodnom privatnom pravu. Tumačenje članka 7. točke 1. i članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a u pogledu tog pitanja stoga treba utvrditi samo s obzirom na ciljeve pravne sigurnosti i dobrog sudovanja koji su svojstveni toj uredbi⁹⁷.

73. S obzirom na te ciljeve, predlažem Sudu da odbije „maksimalističko” tumačenje presude Brogsitter (pododjeljak 2). Prema mojem mišljenju, umjesto toga trebalo bi utvrditi „minimalističko” tumačenje te presude i u tom pogledu iznijeti određena neophodna pojašnjenja (pododjeljak 3).

2. Odbijanje „maksimalističkog” tumačenja presude Brogsitter

74. Kao i Komisija, smatram da se „maksimalističko” tumačenje presude Brogsitter, osim što bi teško bilo u skladu s presudom Kalfelis, u svakom slučaju ne može utvrditi.

75. Najprije, podsjećam da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, cilj pravne sigurnosti postavljen u Uredbi Bruxelles I.a. zahtijeva da sud pred kojim se vodi postupak može lako donijeti odluku o svojoj nadležnosti a da ne mora pristupiti ispitivanju merituma predmeta⁹⁸.

76. Međutim, „test” koji proizlazi iz „maksimalističkog” tumačenja presude Brogsitter, prema mojem je mišljenju suprotan tom zahtjevu jednostavnosti. Kada bi se od suda pred kojim je pokrenut postupak tražilo da utvrdi bi li navodna štetna radnja na pravnom temelju deliktne odgovornosti mogla (također) činiti povredu ugovora, time bi ga se obvezalo na to da u fazi nadležnosti provodi znatnu analizu u pogledu merituma zahtjeva⁹⁹. U toj fazi nije uvijek jednostavno provjeriti moguće povezanosti između te štetne radnje i ugovornih obveza. Osim (rijetkih) slučajeva u kojima se stranke slažu da postoji moguć stjecaj odgovornosti¹⁰⁰, osobito je obvezujuće za sud da utvrdi te obveze u navedenoj fazi.

77. Naime, kao što sam to objasnio u točki 53. ovog mišljenja, područje ugovorne odgovornosti razlikuje se ovisno o predmetnom pravnom sustavu. U određenim nacionalnim pravima, obveze sigurnosti, koje se u drugim pravima smatraju isključivo zakonskim obvezama, uključene su u neke ugovore¹⁰¹. Isto vrijedi za uvjet o izvršenju ugovora u dobroj vjeri, koji na temelju određenih nacionalnih prava podrazumijeva dodatne ugovorne obveze, ali koji u ovom slučaju ne postoji u drugim pravnim sustavima. Konkretno, u znatnom broju slučajeva sud neće moći saznati ili čak pretpostaviti postoji li moguć stjecaj odgovornosti a da ne utvrdi pravo mjerodavno za predmetni ugovor, koje će ga jedino mogući uputiti u obveze koje iz njega proizlaze¹⁰². Uostalom, dogodit će se

96 U materijalnom pravu odstupanja koja postoje u nacionalnim sustavima država članica u pogledu stjecaja odgovornosti održavaju osobito pitanje može li tužitelj legitimno odabrati sustav odgovornosti koji je najpovoljniji za njegove interese. Osim toga, u francuskom i belgijskom pravu pravilom „nekumulativnosti” nastoji se osigurati učinkovitost ugovornog uređenja odgovornosti. U tom pogledu, iako u tim pravima nije moguće unaprijed ugovorom urediti pravila o deliktnoj odgovornosti, koja su pitanja javnog poretka, odredbe o ugovornoj naknadi štete, suprotno tomu, mogu se na slični način urediti, pri čemu stranke mogu, među ostalim, ponovno utvrditi uvjete za ostvarivanje prava na naknadu štete i tako oslabiti ili ojačati ugovornu odgovornost. Vidjeti osobito Gout, O., *op. cit.*

97 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 83.).

98 Vidjeti osobito presude od 22. ožujka 1983., Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, t. 17.); od 3. srpnja 1997., Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, t. 27.), kao i od 28. siječnja 2015., Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, t. 61.).

99 Vidjeti u tom smislu Magnus, U. i Mankowski, P., *op. cit.*, str. 167.; Calster (van), G., *op. cit.*, str. 164., kao i Haftel, B., *op. cit.*

100 To je bio slučaj u predmetu u kojem je donesena presuda od 11. travnja 2019., Bosworth i Hurley (C-603/17, EU:C:2019:310), u kojem među strankama nije bilo sporno da su ponašanja koja se stavlja na teret u pogledu delikta mogla činiti i povredu ugovora.

101 Na primjer, ako gost hotela padne na parkiralištu objekta i protiv upravitelja hotel pokrene postupak zbog odgovornosti, takva bi se tužba, u različitim pravnim sustavima, mogla temeljiti samo na povredi opće dužnosti sigurnosti i tako bi bila obuhvaćena samo deliktnom odgovornošću. Suprotno tomu, u francuskom pravu, obveza sigurnosti uključena je u ugovor o smještaju. Isto vrijedi i u brojnim sličnim situacijama (osoba koja se poskliznula na peronu kolodvora dok je čekala vlak, u frizerskom salonu itd.). Vidjeti Minois, M., *op. cit.*, str. 92. i 93.

102 Iako je točno da je Sud u točki 24. presude Brogsitter naveo da bi se ugovorne obveze trebale „utvrditi s obzirom na predmet ugovora”, priznajem da sam imao poteškoće s osmišljavanjem takve analize. Osim pitanja što je Sud podrazumijevao pod tim „predmetom” i treba li ga utvrditi autonomno, sadržaj svih tih ugovora nije očit. Iako je moguće utvrditi glavne obveze određenih tekućih ugovora a da se ne mora uputiti na *lex contractus*, to nije slučaj s drugim obvezama koje iz njega proizlaze. Usto, podsjećam da se članak 7. točka 1. Uredbe Bruxelles I.a može primijeniti na raznovrsne i brojne ugovore (vidjeti presudu od 15. siječnja 1987., Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, t. 17.)).

da, čak i unutar tog prava, opseg tih obveza nije utvrđen sa sigurnošću. Ta složenost mogla bi nepovoljno utjecati na predvidivost pravila o nadležnosti¹⁰³. Strankama bi se otvorila nepregledna tema za raspravu te bi se posljedično sudu ostavila široka margina prosudbe, dok se Uredbom Bruxelles I.a utvrđuju određene dodjele nadležnosti¹⁰⁴.

78. Zatim, kao što su to Wikingerhof i Komisija tvrdili u odgovoru na pitanja Suda na raspravi, prema mojem mišljenju ništa ne bi opravdalo da pravilo o nadležnosti u „stvarima povezanim s ugovorom”, predviđeno u članku 7. točki 1. Uredbe Bruxelles I.a, ima prednost pred pravilom o nadležnosti u „stvarima povezanim s deliktima” iz članka 7. točke 2. te uredbe.

79. Takva prednost ne bi bila opravdana s obzirom na sustav te uredbe. Naime, kao što je to istaknuo podnositelj revizije u glavnom postupku, iako se navedenom uredbom predviđa supsidijaran odnos između nekih od tih članaka¹⁰⁵, sudovi nadležni za ugovore i delikte u tom su pogledu na istoj hijerarhijskoj razini. Čini se dakle da zakonodavac Unije nije namjeravao isključiti mogućnost da ta dva suda istodobno postoje za istu štetnu radnju.

80. Ta prednost ne bi bila opravdana ni s obzirom na cilj blizine koji se nastoji postići člankom 7. točkom 1. i člankom 7. točkom 2. Uredbe Bruxelles I.a. Naime, kao što su to tvrdili Wikingerhof i Komisija te kao što proizlazi iz točaka 40. i 46. ovog mišljenja, blizina se utvrđuje u odnosu na glavna meritorna pitanja istaknuta u predmetnom zahtjevu. U tom okviru, zahtjev koji se temelji na povredi dužnosti svakoga propisane zakonom odnosi se na *izvanugovorna* pitanja, a ta pitanja načelno ne mijenjaju prirodu kada je zahtjev podnesen među ugovornim strankama i kada je prilikom izvršenja ugovora došlo do te povrede.

81. Naposlijetku, utvrđivanje „maksimalističkog” tumačenja presude Brogsitter dovelo bi do nepoželjne nedosljednosti između, s jedne strane, članka 7. točke 1. i članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a te, s druge strane, uredbi Rim I i Rim II. Naime, u različitim odredbama potonje uredbe¹⁰⁶ priznaje se, implicitno, ali nužno, da se isti štetni događaj može istodobno odnositi na „ugovornu obvezu”, u smislu Uredbe Rim I, i dovesti do „izvanugovorne obveze”, u smislu Uredbe Rim II, pri čemu prva nema prednost pred.

82. Naprotiv, ako bi se ta logika prednosti primjenjivala i u okviru uredbi Rim I i Rim II, to bi dovelo do rješenja koje zakonodavac Unije nije mogao željeti. Na primjer, zakonodavac je u članku 6. Uredbe Rim II predvidio posebna pravila o sukobu zakona za nelojalnu konkurenciju i radnje koje ograničavaju tržišno natjecanje. Kriteriji za uključivanje predviđeni u tom članku, odnosno pravo države u kojoj je došlo do štetnog djelovanja na odnose između konkurenata ili postoji vjerojatnost štetnog djelovanja i pravo države u kojoj je došlo do štetnog djelovanja po tržište ili postoji vjerojatnost štetnog djelovanja, odražavaju javni interes. U tom kontekstu, navedenim se člankom logično zabranjuje, u njezinu stavku 4., da stranke odluče primijeniti drugo pravo na svoj spor¹⁰⁷. Doista, kada bi tužba zbog

103 Vidjeti moje mišljenje u predmetu *Bosworth i Hurley* (t. 88.) i *Haftel, B.*, *op. cit.* Općenito, utvrđivanje nadležnosti na temelju Uredbe Bruxelles I.a ne bi trebalo ovisiti o mjerodavnom pravu (vidjeti presudu od 5. srpnja 2018., *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-27/17, EU:C:2018:533, t. 55.)). Sudska praksa iz presude od 6. listopada 1976., *Industrie Tessili Italiana Como* (12/76, EU:C:1976:133), navedena u bilješki 21. ovog mišljenja, jest, i smatram da bi trebala ostati, iznimka u tom pogledu.

104 Vidjeti osobito presudu od 1. ožujka 2005., *Owusu* (C-281/02, EU:C:2005:120, t. 39.).

105 Na primjer, isključiva nadležnost predviđena u članku 24. Uredbe Bruxelles I.a ima prednost nad drugim pravilima o nadležnosti predviđenima u toj uredbi.

106 To je konkretno slučaj s člankom 4. stavkom 3. Uredbe Rim II. Tom se odredbom predviđa da, ako je iz svih okolnosti slučaja jasno da je protupravno postupanje očito jače povezano s državom različitom od one iz stavaka 1. i 2. tog članka, primjenjuju se propisi te druge države. Očito se jača veza s drugom državom može temeljiti posebno na prethodno postojećem odnosu između stranaka, kao što je primjerice ugovor, koji je u uskoj vezi s tim protupravnim postupanjem. Iz prijedloga Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze [COM(2003)427 *final*, str. 13.], proizlazi da je to rješenje bilo predviđeno za potencijalne stjecaje odgovornosti. Stoga, u slučaju takvog stjecaja postoji „ugovorna obveza” u smislu Uredbe Rim I., kao i „izvanugovorna obveza” u smislu Uredbe Rim II. Međutim, tim se istim člankom 4. stavkom 3. u određenim okolnostima omogućuje da se na drugu obvezu primijeni isti zakon kao i na prvu. Međutim, to se rješenje ne primjenjuje u svim slučajevima (vidjeti bilješku 107. ovog mišljenja).

107 Podsjećam da se člankom 14. Uredbe Rim II načelno predviđa da se stranke mogu dogovoriti da za izvanugovornu obvezu bude mjerodavno pravo koje one izaberu. Prema mojem mišljenju, u takvom se slučaju ne primjenjuje ni članak 4. stavak 3. te uredbe.

odgovornosti koja se temelji na nelojalnoj konkurenciji ili radnji koja ograničava tržišno natjecanje bila obuhvaćena Uredbom Rim I, kojom se kao glavni kriterij za uključivanje predviđa načelo autonomije¹⁰⁸, zato što je podnesena između ugovornih stranaka i zato što bi štetna radnja (također) mogla činiti povredu ugovora, taj bi isti članak uvelike izgubio svoj korisni učinak¹⁰⁹.

83. Usto, podsjećam da je u „stvarima povezanim s ugovorom”, u okviru članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I, nadležan sud mjesta u kojemu je konkretna obveza izvršena ili treba biti izvršena. Stoga nisam siguran u način na koji bi to pravilo trebalo provesti ako je riječ o tužiteljevu zahtjevu koji se ne bi temeljio upravo na „ugovornoj obvezi”, nego bi potpadao pod tu „stvar” samo zato što bi to hipotetski mogao¹¹⁰.

84. Moje uvjerenje u pogledu toga da je „maksimalističko” tumačenje presude Brogsitter potrebno odbiti nije poljuljano argumentom, koji se ističe u pravnoj teoriji¹¹¹, prema kojem bi rješenje koje proizlazi iz tog tumačenja osiguralo dobro sudovanje. U tom pogledu, nitko ne osporava da bi takvo rješenje donijelo prednost da bi se pred sudom nadležnim za ugovore objedinili svi sporovi nastali prilikom njegova izvršenja. U obrnutom slučaju, kada bi sudska nadležnost (ili više njih) ovisila o pravnom (pravnim) temelju (temeljima) koji (koje) ističe tužitelj, u skladu s pristupom utvrđenim u presudi Kalfelis, to bi moglo dovesti do podjele tih sporova jer bi ista štetna radnja, razmotrana s obzirom na različite temelje, mogla biti u nadležnosti različitih sudova.

85. Međutim, s jedne strane, važnost problema opisanog u prethodnoj točki treba relativizirati. Naime, ako se sud nadležan za ugovore i sud nadležan za delikte ne preklapaju u predmetnoj situaciji¹¹², tužitelj uvijek može podnijeti svoju tužbu pred sudovima države članice u kojoj tuženik ima domicil, u skladu s člankom 4. stavkom 1. Uredbe Bruxelles I.a, koji su stoga nadležni odlučivati o cijeloj tužbi¹¹³. S druge strane, argument koji se odnosi na dobro sudovanje dvosjekli je mač. Iako bi se rješenjem kakvo proizlazi iz „maksimalističkog” tumačenja presude Brogsitter omogućilo da se pred sudom nadležnim za ugovore objedine sporovi nastali prilikom njegova izvršenja, to bi rješenje, suprotno tomu, moglo dovesti do dijeljenja spora koji se odnosi na isti delikt: ako su, na primjer, takav delikt zajedno počinile tri osobe i ako je jedna od njih žrtvin suugovaratelj, ta žrtva možda ne bi mogla podnijeti samo jednu tužbu protiv svih počinitelja pred sudom nadležnim za delikte, na temelju članka 7. točke 2. te uredbe¹¹⁴.

108 Vidjeti članak 3. Uredbe Rim I.

109 Vidjeti u tom smislu Dickinson, A., „Towards an agreement on the concept of „contract” in EU Private International Law?”, *Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly*, 2014., str. 466. do 474., osobito str. 473.

110 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 90.).

111 Vidjeti osobito Briggs, A., *op. cit.*

112 Međutim, ima slučajeva kada se sud određen člankom 7. točkom 1. Uredbe Bruxelles I.a i barem jedan od sudova određenih člankom 7. točkom 2. te uredbe preklapaju. Vidjeti osobito presudu od 27. listopada 1998., Réunion européenne i dr. (C-51/97, EU:C:1998:509, t. 35.), u kojoj je Sud presudio da mjesto nastanka štete u slučaju međunarodnog pomorskog prijevoza robe odgovara mjestu u kojem je prijevoznik trebao isporučiti robu.

113 Vidjeti presudu Kalfelis (t. 20.) i moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 85.).

114 Konkretno, tužbe zbog građanskopravne odgovornosti koje se odnose na „private enforcement” često uključuju jednog tužitelja koji tuži nekoliko tuženika, na primjer, različite poduzetnike koji su članovi istog protutržišnog zabranjenog sporazuma, te se čini korisnim kada bi prvi mogao sve druge tužiti pred sudom nadležnim za delikte. Ta mogućnost ne bi trebala biti spriječena činjenicom da je jedan od tih poduzetnika tužiteljev suugovaratelj.

86. „Maksimalističko” tumačenje presude Brogsitter ne može se ni opravdati razmatranjima u pogledu suzbijanja *forum shoppinga*. Točno je da uvjetovanje sudske nadležnosti, u slučaju potencijalnog stjecaja odgovornosti, materijalnim pravnim temeljem (temeljima) na koji (koje) se poziva tužitelj omogućuje takav *forum shopping*. S jedne strane, taj tužitelj ne raspolaže samo sudom nadležnim za ugovore, nego i sa sudom za delikte, to jest potencijalno i s dva dodatna suda¹¹⁵. S druge strane, on u određenoj mjeri može „birati nadležan sud” tako da svoj zahtjev podnese na temelju odgovarajućih pravila¹¹⁶.

87. Međutim, činjenica da tužitelj može birati između nekoliko sudova nije ništa neuobičajeno u okviru Uredbe Bruxelles I.a. Sam je zakonodavac Unije omogućio određeni *forum shopping* time što je predvidio mogućnosti odabira nadležnosti. U tom kontekstu, činjenica da tužitelj među raspoloživim sudovima bira sud koji najbolje odgovara njegovim interesima, s obzirom na postupovne ili meritorne prednosti koje mu taj sud nudi, ne treba samu po sebi kritizirati¹¹⁷. *Forum shopping* problematičan je, prema mojem mišljenju, samo kada dovodi do zlorababe¹¹⁸.

88. Međutim, rizik od takvog zlorababnog *forum shoppinga* ograničen je činjenicom da, kao što je to istaknuo Wikingerhof, nadležnosti suda za ugovore odnosno suda za delikte obuhvaćaju, u skladu s presudom Kalfelis, samo zahtjeve koji se odnose na njihovo „područje”. Osim toga, kao što je to Komisija tvrdila, eventualne zlorababe toga kako bi tužitelj postavio svoj zahtjev imaju posljedice i za tog tužitelja. Ako bi ga podnio u pogledu delikta samo kako bi zaobišao sud nadležan za ugovore i ako bi se pokazalo da se mjerodavnim pravom¹¹⁹ zabranjuje „kumulativnost”, kao što je to slučaj s francuskim i belgijskim pravom, taj će se zahtjev odbiti kao neosnovan. K tomu, ako tužitelj podnese očito neosnovani deliktни ili ugovorni zahtjev isključivo kako bi odužio postupak, na njegovo bi se ponašanje mogla primjenjivati pravila u području zlorababe postupka predviđena *lexom forijem*.

89. Naposljetku, podsjećam da ugovorne stranke koje žele izbjeći svaku mogućnost *forum shoppinga* mogu sklopiti sporazum o nadležnosti kojim se, ovisno o slučaju, isključiva nadležnost daje određenom sudu, kakav je predviđen u članku 25. Uredbe Bruxelles I.a. Naime, pod uvjetom da je valjan i da je njegova formulacija dovoljno široka, takav sporazum primjenjuje se na sve sporove koji su nastali ili će nastati u okviru njihova ugovornog odnosa, uključujući tužbe u „stvarima povezanim s deliktima” koje se odnose na taj odnos¹²⁰.

3. Potreba za pojašnjenjem „minimalističkog” tumačenja presude Brogsitter

90. Kao što proizlazi iz prethodnog pododjeljka, jedino valjano tumačenje presude Brogsitter jest, prema mojem mišljenju, „minimalističko” tumačenje iz točke 70. ovog mišljenja. Kao i Komisija, smatram da je to tumačenje u skladu s presudom Kalfelis. Naime, pod uvjetom da se utvrdi navedeno tumačenje, te dvije presude u biti se temelje na istoj logici: je li zahtjev za utvrđivanje odgovornosti koji

115 Vidjeti bilješku 20. ovog mišljenja.

116 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 84.), kao i Haftel, B., *op. cit.* Na sličan način, kada bi se tužitelju omogućilo da se za isti štetni događaj poziva na „ugovornu obvezu”, u smislu Uredbe Rim I, i/ili na „neugovornu obvezu”, u smislu Uredbe Rim II, time bi mu se dala mogućnost određenog *law shoppinga*.

117 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 85.), kao i Fentiman, R., *op. cit.*, str. 278.

118 Takva zlorababa postoji, prema mojem mišljenju, kada tužitelj iskorištava svoju mogućnost odabira samo kako bi naštetio tuženiku, kada pokrene postupak pred sudom za koji sa sigurnošću zna da je nenadležan samo kako bi odužio postupak ili kada pribjegava drugim tehnikama ometanja postupka protiv tuženika. Vidjeti osobito Usunier, L., „Le règlement Bruxelles I bis et la théorie de l’abus de droit”, u Guinchard, E., *Le nouveau règlement Bruxelles I bis*, Bruylant, Bruxelles, 2014., str. 449. – 480.

119 Konkretnije postavlja se pitanje predviđa li u biti *lex causae* pravilo o „nekumulativnosti”. U slučaju istodobnih zahtjeva koji se temelje na dvjema različitim „obvezama”, može biti potrebno ispitati dva *lex causae* u tom pogledu. Vidjeti za više detalja Plender, R. i Wilderspin, M., *The European Private International Law of Obligations*, Sweet & Maxwell, London, 4. izdanje, 2015., str. 67. do 71.

120 Vidjeti točku 140. ovog mišljenja.

postave ugovorne stranke „stvar povezana s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a, ili „stvar povezana s deliktima”, u smislu članka 7. točke 2. te uredbe, ovisi o obvezi – „ugovornoj” ili „deliktnoj” – na kojoj se temelji¹²¹. U slučaju kumulativnih zahtjeva koji se temelje na različitim „obvezama”, svaki od njih pojedinačno mora uključivati jednu ili drugu.

91. Naime, nema razloga zašto da se u pogledu tih zahtjeva odstupi od pristupa iz točke 49. ovog mišljenja. Općenito, predmet zahtjeva podnesenog sudu određuje pitanja o kojima će se odlučivati i, time, njegovu „ugovornu” ili „deliktnu” prirodu.

92. Presude Kalfelis i Brogsitter u stvarnosti imaju drukčiji pristup samo u pogledu metode kojom se omogućuje utvrđivanje „obveze” koja je predmet zahtjeva. U prvoj se presudi Sud oslonio na materijalna pravna pravila na koja se tužitelj pozvao u svojoj tužbi. U drugoj je presudi predložio metodu kvalifikacije koja je trebala biti objektivnija, koja se temelji na „nužnosti tumačenja” ili „uzimanja u obzir” ugovora za „utvrđivanje dopuštenosti ili pak nedopuštenosti ponašanja koje tužitelj zamjera tuženiku”¹²².

93. Međutim, prema mojem mišljenju, te su metode u skladu jedna s drugom ili se čak dopunjuju

94. Naime, kako bi provjerio svoju nadležnost na temelju članka 7. točke 1. ili članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a, logično je da se sud pred kojim se vodi postupak najprije usredotoči na materijalna pravna pravila na koja se tužitelj poziva u svojoj tužbi. Kao što sam objasnio u točki 62. ovog mišljenja, ta pravila daju perspektivu tumačenja činjenica i „obveze” koje tužitelj na temelju njih zaključuje. Slična logika, prema kojoj treba ispitati materijalna pravna pravila u potporu tužbi kako bi je se kvalificiralo, sadržana je uostalom i u sudskoj praksi koja se odnosi na druge odredbe te uredbe¹²³.

95. Konkretno, ako se tužitelj poziva na odredbe ugovora i/ili pravna pravila koja su primjenjiva zbog tog ugovora, kao što su odredbe o obvezujućem učinku sporazumâ i odgovornosti dužnika za neizvršenje ugovornih obveza¹²⁴, iz toga slijedi da se zahtjev temelji na „ugovornoj obvezi”, u smislu sudske prakse Suda. Suprotno tomu, ako se poziva na pravna pravila kojima se svima propisuje dužnost, neovisno o volji, zahtjev se temelji na „deliktnoj obvezi”, u smislu te sudske prakse.

121 Konkretno, smatram da tvrdnju iz točke 26. presude Brogsitter, prema kojoj je na nacionalnom sudu da „utvrd[i] imaju li [podnesene] tužbe [...] za cilj odštetni zahtjev za koji se razumno može uzeti da proizlazi iz povrede prava i obveza iz ugovora koji povezuje stranke”, treba tako shvatiti.

122 Vidjeti presudu Brogsitter, (t. 25. i 26.). Čini se da je Sud u toj presudi bio nadahnut svojom sudskom praksom u pogledu tužbi zbog građanskopravne odgovornosti protiv Unije. Podsjećam da se UFEU-om u tom području predviđa podjela nadležnosti između sudova Unije i nacionalnih sudova: dok su sporovi u pogledu *izvanugovorne odgovornosti* Unije u isključivoj nadležnosti sudova Unije (vidjeti članak 256. stavak 1., članak 268. i članak 340. drugi stavak UFEU-a), sporovi u pogledu *ugovorne odgovornosti* Unije su, osim suprotne arbitražne klauzule, u nadležnosti nacionalnih sudova (vidjeti članke 272. i 274. UFEU-a). Prema toj sudskoj praksi, kako bi se utvrdilo je li tužba zbog građanskopravne odgovornosti podnesena protiv Unije u njihovoj nadležnosti, sudovi Unije ne mogu se osloniti samo na pravna pravila na koja se poziva tužitelj. Ti sudovi moraju provjeriti je li predmet tužbe za naknadu štete koja im je podnesena zahtjev za naknadu štete koji se objektivno i u svojoj ukupnosti temelji na ugovornim ili pak na izvanugovornim pravima i obvezama. U tu svrhu, navedeni sudovi moraju provjeriti, s obzirom na analizu različitih elemenata iz spisa, poput osobito navodno povrijeđenog pravnog pravila, prirode navodne štete, osporavanog ponašanja i pravnih odnosa između stranaka, postoji li među njima ugovorni kontekst, povezan s predmetom spora, čije je temeljito ispitivanje neophodno za odlučivanje o navedenoj tužbi. U tom okviru, tužba se smatra osnovanom na temelju ugovorne odgovornosti Unije ako iz uvodne analize navedenih elemenata proizlazi da je nužno tumačiti jedan ili više ugovora sklopljenih između predmetnih stranaka kako bi se utvrdila osnovanost tužiteljevih zahtjeva (vidjeti osobito presude od 18. travnja 2013., Komisija/Systran i Systran Luxembourg (C-103/11 P, EU:C:2013:245, t. 61. do 67.), kao i od 10. srpnja 2019., VG/Komisija (C-19/18 P, EU:C:2019:578, t. 28. do 30.)).

123 Konkretno, kako bi se utvrdilo je li tužba isključena iz područja primjene Uredbe Bruxelles I.a na temelju članka 1. stavka 2. točke (b) te uredbe, koja se odnosi na „stečaj, postupke u vezi likvidacije nesolventnih trgovačkih društava ili drugih pravnih osoba, postupke prisilnog poravnanja ili slične postupke”, treba provjeriti „ima li pravnu osnovu u stečajnom pravu” (vidjeti osobito presudu od 22. veljače 1979., Gourdain (133/78, EU:C:1979:49, t. 4.) i po analogiji presudu od 4. prosinca 2019., Tiger i dr. (C-493/18, EU:C:2019:1046, t. 27.)). Jednako tako, kako bi se utvrdilo je li tužba „postupak čiji su predmet stvarna prava na nekretninama”, u smislu članka 24. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a, valja provjeriti „temelji li se na stvarnom pravu” (vidjeti osobito presudu od 10. srpnja 2019., Reitbauer i dr. (C-722/17, EU:C:2019:577, t. 45.)). Kako bi se utvrdilo je li tužba „postupak čiji je predmet [...] valjanost odluka [tijela društva]”, u smislu članka 24. točke 2. te uredbe, treba provjeriti osporava li tužitelj valjanost odluke tijela društva „u pogledu primjene prava društava ili statutarne odredbe koje se tiču djelovanja njegovih tijela” (vidjeti osobito presudu od 23. listopada 2014., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, t. 40.)).

124 Vidjeti na primjer Court of Appeal (Žalbeni sud, Ujedinjena Kraljevina), 9. kolovoza 2018., *Cristiano Committeri v Club Méditerranée SA and others*, [2018.] EWCA Civ 1889.

96. Kada se tužitelj u svojoj tužbi ne poziva na materijalna pravila¹²⁵, metoda se ne mijenja iz temelja. Naime, kao što sam to naveo, ta se pravila ne kvalificiraju sama po sebi. Ona samo omogućuju perspektivu tumačenja činjenica i upućuju na „obvezu” koju tužitelj iz njih izvodi. Konkretno, ako se u tužbi ne navode materijalna pravila, sud treba iz drugih elemenata tužbe, kao što je dopis o činjenicama ili zahtjev, izvesti „obvezu” na koju se poziva tužitelj.

97. U tom kontekstu, „test” iz presude Brogsitter može u slučaju dvojbi omogućiti sudu da utvrdi obvezu na kojoj se temelji zahtjev tako da promijeni perspektivu. Ako je „tumačenje” ili „uzimanje u obzir” ugovora (ili nekog drugog dobrovoljnog preuzimanja obveze) „nužno” za „utvrđivanje dopuštenosti ili pak nedopuštenosti ponašanja koje tužitelj zamjera tuženiku”, iz toga proizlazi da se zahtjev temelji na povredi „ugovorne obveze”: ponašanje koje je u tom zahtjevu sporno je nezakonito i temelj je odgovornosti tuženika u mjeri u kojoj je protivno takvoj „obvezi”, a što ovisi o odredbama predmetnog ugovora i mjerodavnom pravu. Suprotno tomu, ako se zahtjev temelji na povredi obveze koja je svima zakonski propisana, nije potrebno „tumačenje” ili „uzimanje u obzir” ugovora kako bi se utvrdilo je li u tom zahtjevu sporno ponašanje nezakonito, s obzirom na to da ta obveza postoji neovisno o tom ugovoru: nezakonitost tog ponašanja ovisit će o pravnom pravilu (pravnim pravilima) kojima je ta obveza propisana¹²⁶.

98. Kao što je to tvrdila Komisija, presudom Brogsitter sudu se tako omogućuje da utvrdi „ugovornu” ili „deliktnu” kvalifikaciju zahtjeva prema izvoru s obzirom na koji treba ocijeniti zakonitost ponašanja koje tužitelj stavlja na teret tuženiku, ovisno o tome je li riječ o ugovoru – i pravu koje se na njega primjenjuje – ili o pravnim pravilima kojima se nalaže obveza koja nije povezana s ugovorom. Prema mojem mišljenju, ako se metoda iz presude Kalfelis i metoda iz presude Brogsitter tumače na takav način, u većini slučajeva doći će do istog ishoda jer predmetno ponašanje i izvor s obzirom na koje se ocjenjuje zakonitost načelno ovise o tome na što se tužitelj poziva u svojem zahtjevu.

99. Međutim, presuda Brogsitter može biti korektiv za pojedine slučajeve u kojima se tužitelj oslanja na pravna pravila koja se u nacionalnom pravu smatraju deliktima, pri čemu se propisuje poštovanje ugovornih obveza i čije nepoštovanje tako pretpostavlja ugovornu povredu. Konkretno, mislim na slučajeve u kojima je povreda „ugovorne obveze” sama po sebi delikt¹²⁷. U tim slučajevima, odlučivati o zahtjevu u bitnome podrazumijeva „tumačiti” ili „uzeti u obzir” predmetni ugovor, radi utvrđenja takve povrede i, posljedično, postojanja navodnog delikta. Sličan zahtjev dakle zapravo dovodi do uglavnom pitanja u vezi s ugovorom. Stoga valja smatrati da se takav zahtjev u biti temelji na povredi „ugovorne obveze”, s obzirom na to da „deliktna obveza” na koju se poziva tužitelj nije samostalna.

100. Sve u svemu, kada se tužitelj u svojoj tužbi pozove na materijalna pravna pravila koja su za svakoga obvezujuća i kada nije „nužno” utvrditi sadržaj ugovora da bi se ocijenila zakonitost ili nezakonitost ponašanja koje se tužitelju pripisuje, zahtjev se temelji na „deliktnoj obvezi” i time je „stvar povezana s deliktima” u smislu članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a¹²⁸.

101. Suprotno tomu, kada, neovisno o istaknutim pravnim pravilima, sud može zakonitost spornog ponašanja ocijeniti samo upućivanjem na ugovor, zahtjev se u biti temelji na „ugovornoj obvezi” i time je „stvar povezana s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. te uredbe.

125 Naime, dok određena nacionalna prava, uključujući englesko pravo, tužiteljima nalažu da trebaju navesti ne samo činjenice i predmet svojeg zahtjeva, nego i pravna pravila na kojima se on temelji, drugi pravni poredci, uključujući francusko pravo, ne ograničavaju tužitelje takvim zahtjevom. Vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 86.).

126 Vidjeti u istom smislu Weller, M., *op. cit.* U slučaju stjecaja odgovornosti „ugovorne” i „deliktne” obveze u odnosu na istu štetnu radnju načelno su neovisne jedna o drugoj. Na primjer, u slučaju štetne radnje uzrokovane neispravnim proizvodom navedenom u točki 54. ovog mišljenja, sud može odlučiti o zakonitosti navodne povrede opće obveze u pogledu sigurnosti proizvoda neovisno o ugovoru o kupoprodaji. Naime, ta obveza propisana je neovisno o predmetnom ugovoru i stoga ni na koji način nije „nužno” „uzeti u obzir” ili „tumačiti” taj ugovor kako bi se utvrdilo da je nezakonito proizvoditi proizvod s greškom u vezi sa sigurnošću ili što je obuhvaćeno takvom greškom.

127 Naime, presuda Brogsitter može se shvatiti na način da, prema Sudu, povreda obveze ekskluzivnosti kojom su stranke navodno vezane na temelju ugovora sama po sebi obilježava navedene delikte. Zahtjevi podneseni na temelju delikata i oni na temelju ugovora stoga se prema Sudu u biti oslanjaju na samo jednoj obvezi, to jest „ugovornoj obvezi” ekskluzivnosti.

128 Vidjeti moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 79. i 83.).

102. Međutim, potrebno je iznijeti dva pojašnjenja. Kao prvo, napominjem da bi, ako bi se razmatrala doslovno, presuda Brogsitter mogla upućivati na to da „tumačenje” ili „uzimanje u obzir” ugovora nije dopušteno ni u jednoj fazi ispitivanja delikta da bi zahtjev radi utvrđivanja odgovornosti bio „stvar povezana s deliktima”.

103. U tom se pogledu, u okviru zahtjeva radi utvrđivanja deliktne odgovornosti se također može postaviti prethodno ili podredno pitanje povezano s ugovorom. Kao što ću to pojasniti u točki 123. ovog mišljenja, to je slučaj u glavnom postupku. Naime, u ovom je slučaju potrebno najprije tumačiti ugovor koji povezuje Wikingerhof s Booking.com kako bi se utvrdila točnost određenih činjenica koje prvo društvo stavlja na teret drugom s obzirom na pravo tržišnog natjecanja¹²⁹.

104. Međutim, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, za potrebe Uredbe Bruxelles I.a, zahtjev treba kvalificirati s obzirom na glavno pravno pitanje istaknuto u tom zahtjevu. Na temelju toga što postoji prethodno ili podredno pitanje povezano s ugovorom, koje sud treba razmotriti da bi odlučio, nije moguće utvrditi kvalifikaciju tog zahtjeva¹³⁰. U suprotnom bi se sudu za ugovore dala nadležnost da odlučuje o zahtjevu kojim se u biti ne ističu ugovorna pitanja i koji stoga nema posebno usku povezanost s tim sudom. Takav bi ishod bio protivan cilju blizine i, time, onom dobrog sudovanja¹³¹. Presudu Brogsitter stoga nije moguće tumačiti u suprotnom smislu.

105. Kao drugo, iz presude Brogsitter ne proizlazi jasno ocjenjuje li se „nužnost” tumačenja ili uzimanja u obzir ugovora, u svrhu utvrđivanja je li zahtjev radi utvrđivanja odgovornosti „stvar povezana s ugovorom” ili „stvar povezana s deliktima”, samo s obzirom na navedeni zahtjev kako ga je postavio tužitelj ili eventualno i u odnosu na sredstvo obrane koje tuženik istakne pred sudom pred kojim je pokrenut postupak kako bi osporio te zahtjeve.

106. Na primjer, mislim na situaciju u kojoj tužitelj podnese tužbu za utvrđivanje deliktne odgovornosti zbog povrede autorskog prava, kojem tuženik suprotstavlja postojanje činjenicu da među strankama postoji ugovor o licenci. Budući da povreda autorskog prava pretpostavlja da se treća osoba koristi zaštićenim djelom za koje se isključiva prava zakonom priznaju njegovom autoru, bez prethodnog ovlaštenja tog nositelja¹³², sud bi trebao, radi odlučivanja o toj tužbi, utvrditi je li se tim ugovorom odobrilo korištenje djela koje se stavlja na teret. Još se može istaknuti primjer zahtjeva zbog deliktne odgovornosti, koji je podnijela žrtva koja je pretrpjela tjelesnu ozljedu, nastalu prilikom korištenja sportskom spravom, protiv iznajmljivača te sprave, protiv kojeg je potonji istaknuo odredbu ugovora o najmu čiji je predmet osloboditi ga njegove odgovornosti u odnosu na takvu ozljedu.

129 Uzet ću drugi primjer, u kojem je osoba X sklopila ugovor s osobom Y, te osoba Z potiče osobu Y na povredu tog ugovora. Ako osoba X tuži osobu Z, na temelju deliktne odgovornosti jer je namjerno poticala osobu Y na povredu ugovora, treba utvrditi da je osoba Y povrijedila ugovor. U tu svrhu sud treba tumačiti ugovor kako bi utvrdio točnost relevantne činjenice u okviru ispitivanja zahtjeva koji je uostalom „deliktan” (vidjeti Hartley, T., *op. cit.*, str. 109.).

130 Vidjeti u tom smislu presude od 25. srpnja 1991., Rich (C-190/89, EU:C:1991:319, t. 26. do 28.); od 14. studenoga 2002., Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, t. 46. i 47.), kao i od 16. studenoga 2016., Schmidt (C-417/15, EU:C:2016:881, t. 25.). Suprotno tomu, u sukobima zakona, svako pravno pitanje istaknuto u zahtjevu treba načelno kvalificirati zasebno. Vidjeti presude od 21. siječnja 2016., ERGO Insurance et Gjensidige Baltic (C-359/14 i C-475/14, EU:C:2016:40, t. 50. do 62.); od 7. travnja 2016., KA Finanz (C-483/14, EU:C:2016:205, t. 52. do 58.), kao i od 28. srpnja 2016., Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612, t. 35. do 60.). Vidjeti i moje mišljenje u predmetu Verein für Konsumenteninformation (C-272/18, EU:C:2019:679, t. 51.).

131 Vidjeti po analogiji presudu od 12. svibnja 2011., BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, t. 39.).

132 Vidjeti osobito presudu od 14. studenoga 2019., Spedidam (C-484/18, EU:C:2019:970, t. 38. i navedena sudska praksa).

107. Međutim, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da, u fazi provjere svoje nadležnosti, sud pred kojim je pokrenut postupak ne treba ocijeniti dopuštenost ili osnovanost zahtjeva, nego samo utvrditi poveznice s državom u kojoj se vodi postupak kojima se opravdava njegova nadležnost na temelju te odredbe Uredbe Bruxelles I.a. U tu svrhu, taj sud može smatrati da su tužitelji relevantni navodi utvrđeni¹³³. Drugim riječima, nadležnost suda pred kojim je pokrenut postupak treba se utvrditi s obzirom na tužiteljev zahtjev, pri čemu sredstva obrane koja je istaknuo tuženik u tom pogledu nisu relevantna¹³⁴.

108. U skladu s tom logikom, Sud je istaknuo da je sud kojem je podnesena tužba za izvršenje ugovora nadležan na temelju članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a čak i kada tuženik iznosi, kao sredstvo obrane, nepostojanje (ili ništavost) tog ugovora¹³⁵. Po analogiji, sud kojem je podnesen zahtjev koji se temelji na „deliktnoj obvezi” ne može smatrati da je taj zahtjev „stvar povezana s ugovorom” samo zato što je tuženik istaknuo, kao sredstvo obrane, postojanje ugovora među strankama. Ovdje presudu Brogsitter ponovno nije moguće tumačiti u suprotnom smislu. Pitanje o eventualnom opravdanju ili ugovornom oslobođenju za sporne radnje i ovdje je pitanje koje je podredno u okviru ispitivanja delikta.

109. Tim se tumačenjem, prema mojem mišljenju, jamči pravna sigurnost jer omogućuje sudu pred kojim je pokrenut postupak da svoju nadležnost provjeri *ab initio* s obzirom na zahtjev a da nije obavezan provesti temeljitu analizu merituma, neovisno o tome sudjeluje li tuženik u postupku¹³⁶. U obrnutom bi slučaju bilo protivno načelu pravne sigurnosti i cilju što je moguće veće predvidivosti pravila o nadležnosti kada bi primjenjivost članka 7. točke 1. ili članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a ovisila o takvom sredstvu obrane, koje tuženik može istaknuti nepravodobno¹³⁷. K tomu, to bi značilo da je dovoljno da se taj tuženik pozove na postojanje ugovora koji ga povezuje s tužiteljem kako bi osporio pravilo o nadležnosti u „stvarima povezanim s deliktima” predviđenu u navedenom članku 7. točki 2.¹³⁸

110. Čini mi se da je navedeno tumačenje potkrijepljeno presudom Hi Hotel HCF¹³⁹. U predmetu u kojem je donesena ta presuda, objavljena nedugo nakon presude Brogsitter, tužitelj je u skladu s člankom 7. točkom 2. Uredbe Bruxelles I.a sudu podnio tužbu zbog deliktne odgovornosti koja se temelji na povredi njegovih autorskih prava. Tuženik se protiv te tužbe pozvao na ugovor ranije sklopljen među strankama, kojim se predviđalo, prema njegovu mišljenju, prijenos predmetnih prava u njegovu korist te je stoga osporavao postojanje delikta i relevantnost te odredbe. Međutim, Sud je u biti podsjetio da sud pred kojim je pokrenut postupak treba utvrditi svoju nadležnost s obzirom na deliktne zahtjev koji je tužitelj postavio, neovisno o ugovornom sredstvu obrane koje je istaknuo tuženik¹⁴⁰.

133 Vidjeti osobito presude od 25. listopada 2012., Folien Fischer i Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, t. 50.), kao i od 28. siječnja 2015., Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, t. 62.).

134 Vidjeti osobito presudu od 29. lipnja 1994., Custom Made Commercial (C-288/92, EU:C:1994:268, t. 19.), u kojoj je Sud istaknuo da sud pred kojim je pokrenut postupak ne bi trebao biti obavezan, u svrhu provjere svoje nadležnosti, „uzeti u obzir [...] sredstva koja je istaknuo tuženik”. U tom pogledu, smatram da nisu proturječne ta tvrdnja i kasnija sudska praksa Suda, prema kojoj sud pred kojim je pokrenut postupak treba, u fazi ispitivanja svoje nadležnosti, „ocijeniti sve elemente kojima raspolaže, uključujući, prema potrebi, i tuženikova osporavanja” (presuda od 16. lipnja 2016., Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, t. 46.)). Naime, tu sudsku praksu treba tumačiti na način da sud pred kojim je pokrenut postupak u toj fazi ne treba uzeti u obzir sredstva obrane koja je u pogledu merituma iznio tuženik, nego *njegove eventualne argumente u pogledu nadležnosti*, koji se, na primjer, odnose na mjesto nastanka štete, u smislu članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a itd. (vidjeti u tom smislu mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Szpunara u predmetu Kolassa (C-375/13, EU:C:2014:2135, t. 77.)).

135 Vidjeti osobito presudu od 4. ožujka 1982., Effer (38/81, EU:C:1982:79, t. 7. i 8.).

136 Vidjeti u tom smislu i Dickinson, A., *op. cit.*, osobito str. 471.

137 Vidjeti po analogiji presude od 25. srpnja 1991., Rich (C-190/89, EU:C:1991:319, t. 27.); od 8. svibnja 2003., Gantner Electronic (C-111/01, EU:C:2003:257, t. 24. do 32.), kao i od 12. svibnja 2011., BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, t. 35.). Vidjeti u tom smislu i Zogg, S., *op. cit.*, str. 50. i 51.

138 Vidjeti po analogiji presude od 4. ožujka 1982., Effer (38/81, EU:C:1982:79, t. 8.) i od 12. svibnja 2011., BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, t. 34. i 35.). Vidjeti i moje mišljenje u predmetu Bosworth i Hurley (t. 89.); Brosch, M., „Die Brogsitter-Defence: Neues zur Annexzuständigkeit am Vertragsgerichtsstand für deliktische Ansprüche in der EuGVVO, zugl. Anmerkung zu EuGH 13. 3. 2014., C-548/12, Marc Brogsitter/Fabrication de Montres Normandes EURL und Karsten Fräßdorf”, ÖJZ 2015., str. 958. do 960., kao i Magnus, U. i Mankowski, P., *op. cit.*, str. 168.

139 Presuda od 3. travnja 2014. (C-387/12, EU:C:2014:215)

140 Vidjeti u tom smislu presudu od 3. travnja 2014., Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, t. 16. do 22.).

111. Prije kraja ovog odjeljka potrebno je još ispitati dva pitanja. *Kao prvo*, kao što je to tvrdila Komisija na raspravi, kvalifikacija zahtjeva se ne provodi na isti način kada su stranke povezane ugovorom o osiguranju, potrošačkim ugovorom ili ugovorom o radu. Naime, protivno pravilima o posebnoj nadležnosti iz članka 7. Uredbe Bruxelles I.a¹⁴¹, odjeljcima 3., 4. i 5. poglavlja II. te uredbe, koji se odnose na zahtjeve, redom, „u stvarima koje se odnose na osiguranje”, „[u pogledu] potrošačk[ih] ugovor[a]” i „[u pogledu] pojedinačn[ih] ugovor[a] o radu”, nastoji se postići cilj zaštite slabije ugovorne stranke, koji se osigurava u odnosu na potrošača ili radnika¹⁴², te su ti odjeljci obvezujuće prirode. Stoga se nastoji izbjeći da druga ugovorna stranka zaobiđe te odjeljke tako da svoj zahtjev temelji na deliktnoj odgovornosti. K tomu, navedenim se odjeljcima ne nastoji postići sam cilj blizine, a utvrđivanje ugovorne obveze na kojoj se temelji predmetni zahtjev nije nužno da bi se primijenila pravila nadležnosti koji se tim odjeljcima predviđaju. Stoga su svi zahtjevi, koje su stranke postavile u pogledu sličnih ugovora, koji se odnose na sporove nastale prilikom njihova izvršenja načelno obuhvaćeni tim odjeljcima, neovisno o predmetu tih zahtjeva¹⁴³.

112. *Kao drugo*, jedan dio pravne teorije¹⁴⁴ predlaže da se sudu nadležnom za ugovore na temelju članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a prizna da je usto nadležan odlučivati o „deliktним” zahtjevima koji su usko povezani s „ugovornim” zahtjevima, osobito u sporovima koji obuhvaćaju potencijalni stjecaj odgovornosti. Dakle, postavlja se pitanje treba li u tom pogledu pojasniti presudu Kalfelis.

113. Ističem da se to pitanje razlikuje od pitanja o kvalifikaciji koje se razmatralo u prethodnim točkama ovog mišljenja. Naime, kada zahtjev koji se temelji na pravnom temelju koji se smatra deliktним u nacionalnom pravu treba kvalificirati kao „ugovorni”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a, u skladu s presudom Brogsitter, taj zahtjev nije moguće, s obzirom na tu kvalifikaciju, podnijeti sudu nadležnom za delikte na temelju članka 7. točke 2. te uredbe. Suprotno tomu, kada bi se sudu nadležnom za ugovore priznala nadležnost za odlučivanje o „deliktним” zahtjevima, u autonomnom smislu pojma, koji su dodatni u odnosu na „ugovorne” zahtjeve, time se tužitelju ne bi uskratilo da „deliktne” zahtjeve podnese tom sudu nadležnom za delikte. On bi jednostavno imao mogućnost da sve zahtjeve podnese sudu nadležnom za ugovore.

114. Točno je da načelo prema kojem pripadak prati glavnu stvar nije posve stran sudskoj praksi Suda u pogledu Uredbe Bruxelles I.a¹⁴⁵. K tomu, takva nadležnost donijela bi prednosti u pogledu dobrog sudovanja jer bi se omogućila, među ostalim, ekonomičnost postupka.

115. Međutim, prema mojem mišljenju, ipak se Uredbom Bruxelles I.a, u njezinoj trenutačnoj verziji, ne dopušta slično rješenje. Naime, podsjećam da posebne nadležnosti predviđene tom uredbom ovise o „predmetu” spora. Člankom 7. točkom 1. i člankom 7. točkom 2. navedene uredbe jasno se razlikuju „ugovorni” od „deliktnih” zahtjeva. Stoga zahtjeve iz druge kategorije nije moguće uključiti u taj članak 7. točku 1. a da se ne povrijedi taj sustav i proširi područje primjene potonje odredbe koje, podsjećam, treba strogo tumačiti, izvan onoga što se nastoji postići njezinim ciljem, odnosno osigurati da ugovorna pitanja može, po izboru tužitelja, ispitati sud koji je najbliži spornoj ugovornoj obvezi¹⁴⁶. Tako bi zakonodavac Unije trebao predvidjeti takvu sporednu nadležnost izmjenom tog učinka

141 Sud je više puta presudio da cilj članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a nije zaštititi jednu od stranaka u sporu. Vidjeti konkretno presudu od 17. listopada 2017., *Bolagsupplysningen i Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, t. 38. i 39.). Ta je analiza, prema mojem mišljenju, potrebna kada je riječ o članku 7. točki 1. te uredbe.

142 Vidjeti uvodnu izjavu 18. Uredbe Bruxelles I.a.

143 Vidjeti što se tiče odjeljka 4. poglavlja II. Uredbe Bruxelles I.a presude od 11. srpnja 2002., *Gabriel* (C-96/00, EU:C:2002:436, t. 54. do 58.) i od 2. travnja 2020., *Reliantco Investments i Reliantco Investment Limassol Sucursala București* (C-500/18, EU:C:2020:264, t. 58. do 73.) i u pogledu odjeljka 5. tog poglavlja moje mišljenje u predmetu *Bosworth i Hurley* (t. 91. do 103.). Sud još nije imao priliku odlučiti o tom pitanju u okviru odjeljka 3. navedenog poglavlja. Vidjeti ipak u skladu sa sličnim pristupom u pogledu tog odjeljka 3. *Supreme Court of the United Kingdom* (Vrhovni sud Ujedinjene Kraljevine), 1. travnja 2020., *Aspen Underwriting Ltd and others v Credit Europe Bank NV*, (2020.) UKSC 11, t. 34. do 41.

144 Vidjeti osobito *Briggs, A., op. cit.*, str. 237. i *Weller, M., op. cit.*

145 Vidjeti osobito presudu od 15. siječnja 1987., *Shenavai* (266/85, EU:C:1987:11, t. 19.).

146 Vidjeti u tom smislu *Zogg, S., op. cit.*, str. 57. do 62. i *Minois, M., op. cit.*, str. 250.

navedenog članka 7. točke 1. ili promjenom pravila o povezanosti predviđenim u članku 30. Uredbe Bruxelles I.a u pravilo o nadležnosti¹⁴⁷. U međuvremenu, kao što sam to naveo u točki 85. ovog mišljenja, tužitelj koji želi ekonomičan postupak može sve svoje zahtjeve podnijeti sudovima države članice u kojoj tuženik ima domicil u skladu s člankom 4. stavkom 1. te uredbe.

C. Kvalifikacija tužbi zbog odgovornosti koje su podnijele ugovorne stranke i koje se temelje na povredi pravila prava tržišnog natjecanja

116. S obzirom na sudsku praksu Suda, kako je pojašnjena u prethodnim dvama odjeljcima ovog mišljenja, smatram da kvalifikacija tužbe zbog građanskopravne odgovornosti, kao što je zahtjev koji je u ovom slučaju Wikingerhof podnio protiv društva Booking.com, nije upitna.

117. Podsjećam da činjenica da su ta dva društva povezana ugovorom ne može biti dovoljna da bi se smatralo da je taj zahtjev „stvar povezana s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a. U tom pogledu nije ni relevantno je li tužitelj u glavnom postupku hipotetski mogao svoj zahtjev temeljiti na povredi tog ugovora¹⁴⁸, to nipošto ne bi moglo biti.

118. Naime, kao što sam to tvrdio tijekom cijelog ovog mišljenja, pitanje bi li se zahtjev mogao uključiti u „stvar povezanu s ugovorom” u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a ili „stvar povezanu s deliktima” u smislu članka 7. točke 2. te uredbe, ovisi o njegovu predmetu to jest obvezi na kojoj se taj zahtjev (stvarno) temelji.

119. U ovom slučaju, društvo Wikingerhof se u svojoj tužbi pozvalo na njemačka pravila prava tržišnog natjecanja. Tim se pravilima nastoji štititi tržišno natjecanje i u tu svrhu propisuju obveze svim društvima. Neovisno o tome primjenjuje li se njemačko pravo doista na tužbu o kojoj je riječ u glavnom postupku, a što nije utvrđeno u fazi ispitivanja nadležnosti¹⁴⁹, upućivanje na predmetna pravila znači da navedeno društvo ističe da je Booking.com navodno povrijedio obvezu koja je zakonom propisana neovisno o ugovoru ili drugoj svojevolumnoj obvezi. Ta se tužba dakle temelji na „deliktnoj obvezi” u smislu članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a¹⁵⁰.

120. „Deliktna” priroda te obveze potvrđena je, kao što su to pravilno istaknuli Wikingerhof i Komisija, presudom CDC Hydrogen Peroxide¹⁵¹. U toj presudi, koja se, podsjećam, odnosila na zahtjeve za naknadu štete koje su na temelju pravila prava tržišnog natjecanja podnijeli kupci¹⁵² kemijskog proizvoda protiv poduzetnika koji su proizveli taj proizvod, s obzirom na to da su potonji poduzetnici sudjelovali u protutržišno zabranjenom sporazumu u okviru kojeg su, među ostalim, fiksirali cijene predmetnog proizvoda, Sud je presudio da, iako su kupci doista nabavljali proizvode u okviru

147 U trenutačnoj verziji Uredbe Bruxelles I.a članak 30. te uredbe čini iznimku kojom se omogućuje, ako povezani postupci teku pred sudovima različitih država članica, da svaki sud osim suda koji je prvi pokrenuo postupak može zastati s postupkom. Vidjeti u korist proširenja pravila o povezanosti Gaudemet-Tallon, H., *op. cit.*, str. 175.

148 U tom pogledu, Wikingerhof je na raspravi naveo, u odgovoru na pitanje Suda, da je on hipotetski mogao svoj zahtjev temeljiti na pravilima njemačkog prava o ugovornoj odgovornosti, konkretnije na povredi obveze dobre vjere.

149 Međutim, to će zasigurno biti slučaj s obzirom na članak 6. stavak 3. Uredbe Rim II.

150 Vidjeti po analogiji presude od 23. listopada 2014., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, t. 28.); od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, t. 34. do 56.); od 5. srpnja 2018., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, t. 51.), kao i od 29. srpnja 2019., Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, t. 22. do 37.). Vidjeti u tom smislu Behar-Touchais, M., „Abus de puissance économique en droit international privé”, *Revue internationale de droit économique*, 2010., sv. 1., str. 37. do 59., osobito str. 41. – 42.

151 Presuda od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335)

152 Točno je da su pogođeni poduzetnici ustupili svoja potraživanja društvu koje je tužitelj u glavnom postupku, koje pak nije sklopilo ugovor s društvima koja su tuženici. Međutim, zbog tog ustupa potraživanja, to je društvo imalo prava kojima su pogođeni poduzetnici raspolagali u odnosu na navedene poduzetnike (vidjeti u tom smislu presudu od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, t. 35)).

ugovornih odnosa s različitim sudionicima u odnosnom zabranjenom sporazumu, „događaj koji je uzrokovao navedenu štetu nije eventualna povreda ugovornih obveza, već ograničenje slobode ugovaranja zbog tog zabranjenog sporazuma, jer je to ograničenje za kupca značilo nemogućnost nabavljanja po cijeni koju određuju zakoni tržišta”¹⁵³.

121. Slično tomu, Wikingerhof se ne poziva na povredu ugovora koji ga povezuje s Booking.com, nego na činjenicu da potonje društvo zloupotrebljava svoj vladajući položaj namećući nepoštene poslovne uvjete prvonavedenom društvu, osobito preko općih uvjeta koje primjenjuje u okviru njihova odnosa.

122. Osim toga, kao što to ističe Komisija, kako bi se „utvrdila dopuštenost ili pak nedopuštenost ponašanja koje se zamjera”, nije „nužno” tumačiti ugovor koji povezuje stranke u glavnom postupku, u smislu presude Brogsitter i to premda se navodne protutržišne radnje materijaliziraju u njihovom ugovornom odnosu¹⁵⁴.

123. Međutim, budući da su različite prakse koje Wikingerhof stavlja na teret društvu Booking.com¹⁵⁵ dio njihova ugovornog odnosa, bit će potrebno utvrditi točan sadržaj njihovih obveza kako bi se dokazala istinitost tih praksi. U tom pogledu napominjem da Wikingerhof osobito tvrdi da, kada Booking.com navodi cijene za svoj hotel kao povoljnije, ne postoji ugovorni temelj za tu praksu. Budući da se stranke ne slažu u tom pogledu¹⁵⁶, moguće je da će sud morati tumačiti opće uvjete poslovanja Booking.com kako bi utvrdio njihov sadržaj, što će nedvojbeno biti pitanje ugovornog prava koje je obuhvaćeno *lexom contractusom*.

124. Međutim, ovdje je riječ o običnom preliminarnom pitanju, na kojem se, kao takvom, ne može temeljiti kvalifikacija zahtjeva. Kada odluči o tom preliminarnom pitanju i utvrdi *istinitost* ponašanja koje Wikingerhof stavlja na teret Booking.com, sud će trebati odlučiti o glavnom pitanju *zakonitosti* tog ponašanja, kojim se određuju načelo i doseg prava na naknadu štete¹⁵⁷.

125. Međutim, mjerilo za ocjenu zakonitosti navedenog ponašanja nije ugovor ili opći uvjeti i pravo koji se na njega primjenjuju, nego, ponavljam, pravila prava tržišnog natjecanja. Glavno pitanje odgovara li Booking.com za svoje prakse ovisi o kriterijima zabrane zlouporabe vladajućeg položaja poput onih zakonski uvjeti za tu zabranu, kako su predviđenih tim potonjim pravilima.

126. Kao što to navodi sud koji je uputio zahtjev te kao što su to tvrdili Wikingerhof i Komisija, *glavno pravno pitanje* istaknuto u toj tužbi jest je li Booking.com počinio zlouporabu vladajućeg položaja, u smislu navedenih pravila prava tržišnog natjecanja, što bi, ovisno o slučaju, činilo štetnu radnju koja je dovela do „deliktne obveze” na kojoj se temelji tužba. To se pitanje dijeli na nekoliko potpitanja, odnosno, u biti, kao prvo kako se utvrđuje mjerodavno tržište, kao drugo koji su odnosi snaga među poduzetnicima na tom tržištu kako bi se utvrdilo ima li Booking.com vladajući položaj na tom tržištu – te kao treće koji su na navedenom tržištu učinci praksi koje se tom društvu stavljaju na teret – kako bi se utvrdilo zloupotrebljava li to društvo taj eventualni položaj.

127. Međutim, ovdje je riječ isključivo o pitanjima prava tržišnog natjecanja, na koja treba odgovoriti s obzirom na nacionalna pravila propisana člankom 6. stavkom 3. Uredbe Rim II.

153 Presuda od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, točka 43.)

154 Vidjeti analogijom Oberlandesgericht München (Visoki zemaljski sud u Münchenu, Njemačka), 23. studenoga 2017., WRP 2018, 629, t. 22. i 23.

155 Kako su sažete u točki 12. ovog mišljenja.

156 Vidjeti bilješku 23. ovog mišljenja.

157 Po analogiji, u okviru tužbe za odgovornost zbog zlouporabe vladajućeg položaja u kojoj je kupac svojem dobavljaču stavljao na teret utvrđivanje nepravednih prodajnih cijena (vidjeti članak 102. drugi stavak točku (a) UFEU-a), može se pokazati potrebnim, za utvrđivanje istinitosti tog ponašanja, utvrditi sadržaj ugovora. U slučaju neslaganja među strankama u pogledu točnih cijena predviđenih ugovorom, na primjer jer se temelje na složenoj formuli za izračun, jer se njima uzimaju u obzir različite varijable itd., sud eventualno treba tumačiti ugovorne odredbe o cijenama. No, ovdje je ponovno riječ o običnom *preliminarnom pitanju*, kojim se omogućuje utvrđivanje postojanja ponašanja koje se stavlja na teret kako bi sud mogao odlučiti o glavnom pitanju njegove zakonitosti s obzirom na pravo tržišnog natjecanja.

128. Ugovor je tim manje odlučujući za utvrđivanje zakonitosti ili nezakonitosti ponašanja koje Wikingerhof osporava jer, kao što to ističe Komisija, taj ugovor u tom pogledu nije čak ni *sredstvo obrane* društva Booking.com¹⁵⁸. Naime, suprotno slučaju tužbe zbog povrede autorskih prava protiv koje se tuženik poziva na ugovor o licenci navedene u točki 106. ovog mišljenja, sporne prakse, pod uvjetom da su nezakonite, ne bi trebale postati zakonite zato što su, djelomično ili u potpunosti, obuhvaćene odredbama ugovora ili općim uvjetima poslovanja koji su na njega primjenjivi jer se ugovorom ne može „odobriti” ponašanje protivno pravu tržišnog natjecanja.

129. Vodeći računa o svemu prethodno navedenom mišljenja sam da tužba društva Wikingerhof potpada pod „stvari povezana s deliktima”, u smislu članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a.

130. Kao što su to istaknuli Wikingerhof i Komisija, to je tumačenje u skladu s ciljem blizine koji se nastoji postići navedenim člankom 7. točkom 2.. Naime, sud nadležan za delikte najprimjereniji je za odlučivanje o glavnim pitanjima istaknutima u okviru takve tužbe, osobito u pogledu prikupljanja i ocjene odgovarajućih dokaza – bez obzira na to je li riječ o relevantnom tržištu, odnosima moći na tom tržištu ili učincima spornih praksi na navedenom tržištu¹⁵⁹.

131. K tomu, navedenim se tumačenjem osigurava dosljednost između materijalnog područja primjene članka 7. točke 2. Uredbe Bruxelles I.a i materijalnog područja primjene članka 6. stavka 3. Uredbe Rim II.

132. Tumačenje koje se predlaže u ovom mišljenju nije dovedeno u pitanje argumentom društva Booking.com i češke vlade prema kojem bi tužba kao što je ona koju je podnio Wikingerhof bila „stvar povezana s ugovorom” u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a jer je Wikingerhof, time što je tražio da se prekinu navodna protutržišna ponašanja, zapravo želio da Booking.com u njegovu korist izmijeni opće uvjete poslovanja i time nova ugovorna prava.

133. Naime, budući da Wikingerhof svojom tužbom ne namjerava prekinuti ugovorni odnos koji ga povezuje s društvom Booking.com, nego osigurati da se on nastavi u skladu s pravom tržišnog natjecanja, Booking.com trebat će, pod uvjetom da je ta tužba osnovana, znatno prilagoditi svoje ponašanje prema tužitelju u glavnom postupku, uključujući opće uvjete poslovanja koje provodi u okviru tog odnosa, u granicama postavljenima tim pravom. U tom pogledu, koliko ja znam, nije neuobičajeno da prestanak zlouporabe vladajućeg položaja dovede do novih prava za tužitelja, na primjer kada zlouporaba uključuje odbijanje prodaje ili utvrđivanje zlouporabe cijena. U prvom slučaju, prestanak zlouporabe uključivao bi, konkretno, prisilu poduzetnika u vladajućem položaju na to da sklopi ugovor s tužiteljem i, u drugom slučaju, malo pojednostavnjeno, da smanji svoje cijene na način koji ide u korist tužitelju.

134. To tumačenje ne dovodi se u pitanje ni argumentom društva Booking.com prema kojem se zahtjevom društva Wikingerhof želi djelomično poništiti ugovor koji su ta dva društva sklopila jer on podrazumijeva provjeru toga jesu li određene odredbe općih uvjeta poslovanja prvonavedenog društva protivne pravu tržišnog natjecanja i, prema tome, ništave.

135. Točno je da je tužba radi proglašenja ništavosti ugovora obuhvaćena člankom 7. točkom 1. Uredbe Bruxelles I.a¹⁶⁰. Međutim, kao što je to Wikingerhof tvrdio na raspravi, u odgovoru na pitanje Suda, to društvo svojom tužbom ne želi ishoditi ništavost ugovora koji ga povezuje s društvom Booking.com na temelju pravila ugovornog prava koja se odnose na njihove uvjete sklapanja. U tom kontekstu, ništavost predmetnih odredbi općih uvjeta poslovanja bila bi, u najboljem slučaju, neizravna posljedica tog zahtjeva¹⁶¹.

158 U svakom slučaju, kako sam naveo u točki 107. ovog mišljenja, postojanje takvog sredstva obrane nije relevantno za kvalifikaciju zahtjeva.

159 Vidjeti po analogiji presudu od 29. srpnja 2019., Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, t. 34. i navedena sudska praksa).

160 Vidjeti točku 41. ovog mišljenja.

161 Vidjeti po analogiji presudu od 23. listopada 2014., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, t. 36.).

136. Navedeno se tumačenje ne dovodi u pitanje ni argumentom društva Booking.com prema kojem je zahtjev društva Wikingerhof „stvar povezana s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a, jer je potonji „slobodnom voljom” preuzeo obveze u smislu sudske prakse koja odgovara toj odredbi, općim uvjetima poslovanja Booking.com, i to čak i ako se pretpostavi da je to društvo u vladajućem položaju.

137. Argument društva Booking.com, prema mojem mišljenju, bio bi osnovan kad bi postupovni kontekst bio obrnut. Iako je to društvo sudu podnijelo tužbu radi izvršenja obveza koje proizlaze iz općih uvjeta poslovanja i da je Wikingerhof istaknuo, kao sredstvo obrane, da nije potonji „slobodnom voljom pristao” na opće uvjete poslovanja, čije nametanje od strane Booking.com predstavlja zlorporabu nespojivu s pravom tržišnog natjecanja, ta bi tužba potpadala pod „stvar povezana s ugovorom” u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a¹⁶². Naime, kao što sam to naveo, ta kvalifikacija ovisi o tužiteljevu zahtjevu a ne o sredstvima obrane koje je istaknuto tuženik.

138. Međutim, u ovom se slučaju Wikingerhof kao tuženik poziva na „deliktnu obvezu” koja proizlazi iz navodne povrede pravila prava tržišnog natjecanja. U tom postupovnom kontekstu sud pred kojim je pokrenut postupak treba, kako bi utvrdio svoju nadležnost, smatrati da su tvrdnje društva Wikingerhof utvrđene, uključujući činjenicu da je bilo obvezno izjaviti da je suglasno s općim uvjetima poslovanja društva Booking.com zbog vladajućeg položaja tog društva. Potonje društvo stoga ne može izmijeniti kvalifikaciju zahtjeva tužitelja u glavnom postupku isticanjem u obrani argumenta prema kojem je Wikingerhof slobodnom voljom pristao na te opće uvjete poslovanja.

139. Naposljetku, tumačenjem koje se predlaže u ovom mišljenju nije dovedeno u pitanje presudom Apple Sales International i dr.¹⁶³, u kojoj je Sud presudio da se sporazum o nadležnosti, u smislu članka 25. Uredbe Bruxelles I.a, sadržan u ugovoru kojim je distributer bio povezan sa svojim dobavljačem, može primijeniti na tužbu za naknadu štete koju je distributer podnio protiv tog dobavljača na temelju članka 102. UFEU-a kada do zlorporabe vladajućeg položaja, kao u ovom predmetu, dođe u njihovim ugovornim odnosima¹⁶⁴.

140. Naime, kao što je to navedeno u točki 89. ovog mišljenja, sporazum o nadležnosti može se, ovisno o njegovoj formulaciji, odnositi samo na sve sporove koji su nastali ili će nastati u vezi s određenim pravnim odnosom¹⁶⁵. Taj „test” zahtijeva, ni više ni manje, (dovoljno izravnu) poveznicu između predmetnog ugovora i zahtjeva. Predmet te tužbe nije odlučujuć u tom kontekstu. Takav se sporazum stoga može primijeniti na zahtjeve u „stvarima povezanim s ugovorom”, u smislu članka 7. točke 1. Uredbe Bruxelles I.a, kao i na zahtjeve u „stvarima povezanim s deliktima”, u smislu članka 7. točke 2. te uredbe, pod uvjetom da takva poveznica postoji¹⁶⁶. Prema tome, tumačenje prema kojem je tužba zbog građanskopravne odgovornosti, kao što je ona koju je Wikingerhof podnio protiv društva Booking.com, „stvar povezana s deliktima”, u potpunosti je u skladu s presudom Apple Sales International i dr.¹⁶⁷.

162 Vidjeti u tom smislu Vilà Costa, B., „How to Apply Articles 5(1) and 5(3) Brussels I Regulation to Private Enforcement of Competition Law: a Coherent Approach”, u Basedow, J., Francq, S. i Idot, L. (ur.), *International antitrust litigation: Conflict of laws and coordination*, Hart Publishing, Oxford, 2012., osobito str. 24.

163 Presuda od 24. listopada 2018. (C-595/17, EU:C:2018:854)

164 Vidjeti presudu od 24. listopada 2018., Apple Sales International i dr. (C-595/17, EU:C:2018:854, t. 28. do 30.).

165 Vidjeti osobito presudu od 24. listopada 2018., Apple Sales International i dr. (C-595/17, EU:C:2018:854, t. 22. i navedena sudska praksa).

166 Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika N. Wahla u predmetu Apple Sales International i dr. (C-595/17, EU:C:2018:541, t. 34., 35. i 71.).

167 Presuda od 24. listopada 2018. (C-595/17, EU:C:2018:854)

V. Zaključak

141. S obzirom na sva prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na pitanje koje je postavio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) odgovori na sljedeći način:

Članak 7. točku 2. Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da je tužba zbog građanskopravne odgovornosti, koja se temelji na povredi pravila prava tržišnog natjecanja, „stvar povezana s deliktima ili kvazideliktima”, u smislu te odredbe, uključujući kada su tužitelj i tuženik stranke ugovora i kada se navodna protutržišna ponašanja koja tužitelj stavlja na teret tuženiku materijaliziraju u njihovom ugovornom odnosu.